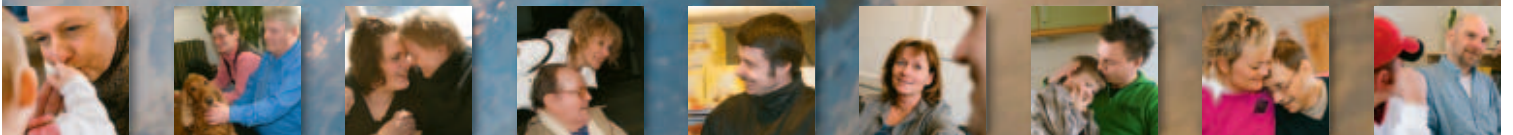

Et godt tilbud

Kig indenfor og se, hvordan vi arbejder i 9 socialpædagogiske tilbud

SOCIALPÆDAGOGERNES LANDSFORBUND

Indhold

- 3 Kirsten Nissen, formand for Socialpædagogernes Landsforbund
Sammen kan vi udvikle endnu bedre tilbud
- 5 Bagsværd Observationshjem
Med hjertet på arbejde
- 8 Århus Amts Misbrugscenter Vest
En tryk base i hverdagen
- 11 Bo og Naboskab Vestlolland i Nakskov
Helen – en rebel med adelige spisevaner
- 14 Vestervænget i Taastrup
Man skal kunne omstille sig
- 17 Bo og naboskab Vestlolland i Nakskov
Et liv tæt på det normale
- 20 Ribe Amts Forsorgshjem
Her kan man komme direkte fra gaden
- 23 Børne- og Ungdomscenter Ranum
Struktur giver ro i hovedet
- 26 Botilbuddet Thinggade i Skive
Hvem der kunne gå på vandet ...
- 29 Den sikrede døgninstitution Egely i Nørre Aaby
Her er fem procent meget

Udgiver: Socialpædagogernes Landsforbund
Brolæggerstræde 9
1211 København K

Udgivet: 2006

Redaktion: Bjarne Hesselbæk, Bille Sterll, Lone Marie Pedersen

Design: Mark Gry Christiansen

Tryk: Holbæk Eksprestrykkeri

Oplag: 20.000

I nogle artikler optræder deltagerne med andre navne end deres eget.
Det sker efter ønske fra dem selv eller det tilbud, de bruger.

Kirsten Nissen, formand for Socialpædagogernes Landsforbund

Sammen kan vi udvikle endnu bedre tilbud

Samfundets mest udsatte borgere har vidt forskellige behov. Derfor har de brug for vidt forskellige tilbud. Gerne mere skræddersyede end i dag, mener socialpædagogernes formand.

Af Bille Sterll

Foto: Vibeke Toft

Hverdagen i botilbud, på døgninstitutioner og andre socialpædagogiske arbejdspladser er ukendt land for mange. De fleste kender kun lidt til arbejdet blandt nogle af samfundets mest udsatte borgere. Ifølge socialpædagogernes formand skyldes det blandt andet, at socialpædagoger er meget blufærdige mennesker.

– Socialpædagoger er meget optagede af deres arbejde, og de tager mange hensyn til de mennesker, de arbejder med. De vil ikke udstille dem. Derfor er der ikke så mange i befolkningen, der ved, hvordan vi arbejder eller kender de mennesker, vi arbejder med, siger formand for Socialpædagogernes Landsforbund Kirsten Nissen.

Når tusinder af socialpædagoger første januar 2007 får nye arbejdsgivere, er det en god anledning til at fortælle om arbejdet med handicappede, psykisk syge, anbragte børn og unge, misbrugere og hjemløse. Og står det til Kirsten Nissen, kan de nye arbejdsgivere i

kommuner og regioner godt være bekendt at glæde sig.

– Jeg vil sige, at de er utroligt heldige. De overtager et veludbygget område med dygtige medarbejdere, hvoraf mange har arbejdet indenfor området i mange år og har mange værdifulde erfaringer. Socialpædagoger er ivrige efter at uddanne og videreuddanne sig – og de er dybt engagerede i deres fag og dermed i deres arbejde. Jeg kan næsten ikke forestille mig, at man kan få bedre medarbejdere, siger SL's formand.

Kirsten Nissen håber, at det voksende arbejde med dokumentation og formidling vil være med til at øge omverdens indblik i, hvad der sker på det socialpædagogiske felt.

– Vi arbejder meget med dokumentation og formidling i SL. Det samarbejder vi jo også med kommunerne og amterne om i Den sociale kvalitetsdatabase, siger hun.

Et lille blink er nok

Uddannelsen og den tætte personlige kontakt til samfundets mest udsatte borgere, giver socialpædagogerne nogle særlige kompetencer.

– Socialpædagoger kan navigere i kaos. De kan se muligheder, hvor andre ikke ser dem. Hvis et menneske er lammet eller ikke har noget talesprog, kan et lille blink med øjet eller en bestemt måde at røre fingrene på være nok til, at en socialpædagog ved, om det menneske har det godt. Socialpædagoger tænker i helheder og ser det hele menneske, ikke kun fejlene.

De arbejder selvfølgelig med udvikling og med at give særlig hjælp og støtte, men socialpædagoger ser også alle de positive ting, siger Kirsten Nissen.

Hun peger også på, at socialpædagoger er gode til at få andre til at fungere sammen.

– Det er en god evne at have, når vi arbejder med børn og unge. Det er også godt, når vi arbejder med ældre udviklingshæmmede, så de ikke sidder mutters alene i deres lejligheder. Derfor synes jeg også, det ville være rigtig godt, hvis vores medlemmer i højere grad arbejdede indenfor ældreområdet, siger forbundsformand Kirsten Nissen.

Specielle tilbud til specielle behov

Fra spædbørn, der fødes med abstinenser til voksne på forsorgshjem arbejder socialpædagoger med mange meget forskellige målgrupper. Mennesker, hvis liv ligger udenfor de rammer, de fleste andre betragter som normale. Vidt forskellige mennesker med mindst lige så forskellige liv.

– Alle skal ikke behandles ens. Der er mange forskellige målgrupper med mange forskellige behov, og derfor skal der være et specielt tilbud alt efter den enkeltes behov. Det kan måske lyde lidt voldsomt, men det er jo ikke mange mennesker, vi taler om. Jeg ser det som en helt naturlig del af vores velfærdssamfund, at vi tager vare på de svageste, siger Kirsten Nissen.

Udvikling er et nøgleord i socialpædagog-

ernes arbejde. Både i forhold til det enkelte menneskes situation og omverdens syn på andre.

– Jeg tror ikke på, at man kan rulle specialiseringen tilbage. Den har udviklet sig fra den gang for 30 år siden, da udviklingshæmmede blev behandlet som på en fabrik til i dag, hvor de er selvstændige individer. Den udvikling kan jeg slet ikke forestille mig rullet tilbage.

– Tværtimod skal vi videreudvikle specialiseringen, så vi kan skabe endnu mere individuelle tilbud. Der ligger et stort udviklingspotentiale, som vi skal arbejde videre på sammen med de nye driftsherrer. Jeg mener, der er plads til forbedring. Vi kunne godt skræddersy tilbud endnu bedre til den enkelte, end vi gør i dag, mener Kirsten Nissen.

Hun understreger, at nogle mennesker har så svært ved at klare sig selv, at de har behov for en livslang indsats.

– Hvis folk er født med et livslangt handicap, skal vi lære dem at leve med det handicap. Men det går altså ikke over.

En samlet indgang til støtte

Brugernes forhold er tæt forbundet med den udvikling, medarbejderne går igennem. Uden dygtige og engagerede medarbejdere, havde hele omlægningen af særfor sorgen slet ikke kunnet lade sig gøre.

– En af forudsætningerne var jo et højt uddannelsesniveau. Det kan altid betale sig at investere i medarbejdernes udvikling. De bliver bedre til deres arbejde, og det øger arbejdsglæden – og det gavner de mennesker, vi arbejder med. Der er kun gevinster ved det, mener Kirsten Nissen.

Netop viden og muligheden for at dele viden og udveksle erfaringer ser socialpædagogerne formand som en helt central forudsætning for at udvikle de sociale tilbud fremover.

I årenes løb har socialpædagoger og andre fagfolk samlet væsentlig og værdifuld viden fra deres arbejde med udsatte borgere. Den viden håber SL at kunne samle også i de nye kommuner og regioner. Denne vision kalder SL Ressourcecentre.

Ideen er at sikre én samlet indgang til støtte for udsatte børn og unge eller voksne, uanset om de skal have hjælp fra en socialpædagog, en psykolog, en skolelærer eller en helt fjerde. Hovedsagen er, at de relevante fagfolk tænker i helheder og taler sammen.

– Ressourcecentre er en måde at samle området hensigtsmæssigt, så vi udnytter de specialer, der ligger i de forskellige tilbud. Socialpædagoger er vant til at samarbejde med andre faggrupper. Vi er vant til at arbejde i teams om ydelserne til den enkelte bruger. Det kan med fordel bredes ud.

– Jeg kunne forestille mig den tværfaglige

ekspertise brugt, for eksempel hvis et barn har brug for særlig hjælp. Så kan skoler og daginstitutioner kan trække på et team af forskellige eksperter, forklarer Kirsten Nissen.

Kom og besøg os

Fra at være en mindre arbejdsgiver, bliver landets kommuner i fremtiden socialpædagogerne primære arbejdsgiver. Nogle steder bliver socialpædagogerne tilmed en betydelig del af kommunens medarbejdere.

– En god løn- og personalepolitik er afgørende for, hvordan medarbejderne har det. Hvis medarbejderne får løn efter både deres kvalifikationer og de funktioner, de udfører, er det jo med til at gøre det attraktivt at være ansat, mener Kirsten Nissen.

– Og så vil jeg gerne opfordre alle politikere – især i de kommuner, som nu overtager nye sociale opgaver – til at besøge os. Kom og lær jeres nye medarbejdere at kende, mød brugerne og se, hvordan vi arbejder i de socialpædagogiske tilbud, lyder det fra Socialpædagogerne formand.

Invitationen er hermed sendt ud.

– Alle skal ikke behandles ens. Der er mange forskellige målgrupper med mange forskellige behov, og derfor skal der være et specielt tilbud alt efter den enkeltes behov. Det kan måske lyde lidt voldsomt, men det er jo ikke mange mennesker, vi taler om.

Bagsværd Observationshjem

Med hjertet på arbejde

Små børn, som oplever vold, svigt eller misbrug lige fra fødslen, har brug for omsorg, kærlighed og ro. Socialpædagogerne er nødt til at lægge ægte følelser i deres arbejde

---

Af Bille Sterll

Foto: Sonja Iskov

Morgenlyset er stadig på vej, men entreen genlyder allerede af pludrende småbørn. Klokken er syv, og dagholdet er netop mødt.

– Nej, hvad har vi her ... Goddag goddag. Sikke en fræk dreng, har du sovet godt?

Socialpædagog Bente Baun vækker Emil, og hun snakker og pludrer, mens hun tager den lille dreng op. Han klynker, da hun et øjeblik sætter ham fra sig for at hente hans sko og strømper.

– Jeg går ikke, jeg tager dig med hele tiden, forsikrer Bente, mens hun giver drengen de små støvler på. Emil har hypermobile led og bruger særlige støvler, som støtter hans fødder. Bente sætter ham i en klapvogn og triller ind for at vække Anna.

– Er Anna-pigen her? God morgen, god morgen, siger Bente, og igen bliver hun modtaget af en høj og glad pludren.

Anna var bare én dag gammel, da hun kom til Bagsværd Observationshjem, direkte fra hospitalets fødeafdeling. Nu fylder hun snart et år. Emil er lidt ældre end Anna og har været her

siden han var en måned gammel. Og lige så længe har Bente været det faste holdepunkt i de to små børns liv. Et liv, som allerede har været mere omtumlet end de flestes.

Bente sætter børnene på deres faste vante plads i hver sin høje stol, mens hun tænder stearinlysene på bordet. Nogle dage lader hun gardinerne være trukket for, men i dag er børnene rolige, så morgenlyset får lov til at kikke ind. Bente sætter en cd med stille musik på. Bagefter rækker hun børnene hver en ostehops. Sådan gør hun hver morgen.

– Det er vigtigt, at vi skaber en forudsigelig hverdag. Vi værner om børnene følelser, så de ved nøjagtig hvor de har mig, og de ved, at sådan er det at være sammen med Bente, fortæller hun.

Børnene spiser deres øllebrød. Afdelingsleder Anette Nielsen kommer ind og modtages med høje jubelråb. Bente henter en bøtte med Havrefras. Det er godt for Emils motorik at samle de små puder op med fingrende og putte dem i munden.

Tæt kontakt med få personer

Stuen er rammen om Anna og Emils vågne liv. Fra vinduet har de udsigt til de høje træer ved Bagsværd Sø. I den ene ende af stuen står en kravlegård ved siden af to blå sofaer om et sofabord. Ved vinduet står spisebordet og de tre Trip Trap-stole med børnenes navne på. Her er pottedplanter, PH-lampe og en uro i klare farver. Midt i rummet hænger en lille gyng, og rundt omkring står kurve med legetøj. Her bor

Nogle af børnene skal adopteres bort, og kommer lige fra fødegangen. Andre har levet den første tid af deres liv sammen med forældre, som er alkoholikere eller narkomaner.

tre små børn for tiden.

Anna får babymassage, mens Bente synger "Mester Jakob". Den synger hun altid, når Anna skal i bad. Den lille pige ler højt, når Bente kysser hende på maven.

Hverdagen handler især om tryghed og nærhed. Men det er ikke alle, der får lov til at komme tæt på Anna og Emil.

For at børnene kan lære at knytte sig til andre, er det kun socialpædagogerne Bente Baun og Anette Nielsen og aftenvagterne, der går tæt på. Næsten lige så tæt på som forældre. Vikarer giver børnene omsorg, men går ikke tæt på følelsesmæssigt.

Primærpersonerne er de eneste, der bærer de små børn bryst mod bryst, som de fleste forældre holder deres børn. Det er heller ikke alle, der kysser og krammer Anna og Emil – eller putter dem i bad. Og det er kun Anette og Bente, som giver børnene babymassage.

– Andre skal ikke passe Anna som jeg gør, for det vil forstyrre den relation, hun og jeg har. Andre kan give omsorg, men de skal ikke tæt på. Anna skal vide, at hun har sine voksne, som hun ved er til for hende. Hun har ikke brug for at have relationer til mange mennesker. Hun har brug for nogle få, værdifulde kontakter, siger Bente Baun.

En kasse til Annas første ting

Emil har armene om Bentes hals. Bente sætter ham i gyngen og Anna på gulvet og går ind på Annas værelse lige ved siden af. Hun lader døren stå åben og snakker videre, så børnene kan høre hende. Anna kravler efter.

Anna og Emil har hver deres værelse. Nogle af de små børn deler soveværelse, men Emil vågner tit om natten, og Anna kan godt være urolig om aftenen, så det er bedst at de sover alene.

Emil har meget legetøj. Hans forældre tit har gaver med, når de besøger ham. Anne får ikke besøg, så Bente har sørget for, at Anna har en lille kasse med nogle af sine første ting: de første sko, den første sut og den første lille hue. Den kasse får hun med, når hun en dag flytter.

– Den første tid vasker vi ikke det tøj, børnene selv har med. Det dufter af de omgivelser, barnet kender, og de skal lige vænne sig til at være her, fortæller Bente Baun.

Hun taler, mens hun går frem og tilbage mellem køkkenet, børnenes værelser og stuen. Anna og Emil kan hele tiden høre hendes stemme

– De fornemmer, at jeg er her, de kan høre mig eller se mig. Vi har en tæt kontakt, uden at de er oppe hos mig, og jeg kan tale dem til ro på afstand, siger hun.

Kort & Godt

Bagsværd Observations- og Behandlingshjem ved organisationen Barnets Hus har en driftsoverenskomst med Københavns Amt og betjener amtets 18 kommuner. Fra 1. januar 2007 overdrages overenskomsten til Gladsaxe Kommune.

Hjemmet har plads til 22 børn i alderen 0-6 år. Børnene bor i små grupper med fast personale i dag- og aftenvagter.

Medarbejderne er især socialpædagoger og socialrådgivere, læge og psykolog.

Bagsværd Observationshjem observerer og beskriver børnene nøje for at kortlægge hvert enkelt barns særlige behov. En del af børnene flytter videre til professionelle plejefamilier og få børn bliver bortadoptet. Enkelte børn kommer videre til behandlingshjem eller andre døgntilbud til større børn.

I løbet af 2004 blev 215 børn under tre år anbragt udenfor hjemmet første gang.

Den 31. december 2004 var i alt 14.074 børn anbragt udenfor hjemmet. Af dem var 641 i alderen 0 til 3 år. I alt var 3.362 børn anbragt på en døgninstitution.

“Andre skal ikke passe Anna som jeg gør, for det vil forstyrre den relation, hun og jeg har. Andre kan give omsorg, men de skal ikke tæt på. Anna skal vide, at hun har sine voksne, som hun ved er til for hende. Hun har ikke brug for at have relationer til mange mennesker. Hun har brug for nogle få, værdifulde kontakter.”

Nogle kommer lige fra skadestuen

Anna og Emil sover til middag. Godt pakket ind mod kulden lægger de sig uden at kny til at sove i deres barnevogne. Det hænder, at Anna brokker sig og hellere vil sidde op, men ikke i dag.

Risikobørn kalder forstanderen børnene på Bagsværd Observationshjem.

Nogle skal adopteres bort og kommer lige fra fødegangen. Andre har levet den første tid af deres liv sammen forældre, som er alkoholikere eller narkomaner. Nogle børn er født med hjerneskader på grund af alkohol – eller med abstinenser efter heroin. Andre igen har alvorligt psykisk syge forældre.

Mange har oplevet vold og omsorgssvigt. Nogle kommer lige fra skadestuen, andre bliver bragt herud om natten af politiet. De har fået for lidt at spise, de er ikke blevet skiftet og de er ikke blevet taget op. De er for længst holdt op med at skriges, for det nytter alligevel ikke. De mest sarte børn magter hverken kærtegn eller almindeligt nærvær. De kan end ikke holde ud at se ind i et andet menneskes øjne.

Der er stille og indadvendte børn. Og der er de udadvendte, som er blevet passet af mange forskellige og er blevet gode til at charme sig ind. De kan sagtens være hundeanngste uden at

det ses. Det er deres overlevelsesstrategi.

– En del børn, som har været udsat for omsorgssvigt lukker helt af. De vrider og vender sig, når man rører dem. Eller de gaber og lukker øjnene for at undgå kontakt og er helt slappe, fortæller Bente Baun.

– Vi begynder måske med at sætte barnet i en skråstol for sig selv, så vi kan have kontakt lidt på afstand. Vi går væk fra de andre børn, så de ikke forstyrrer, og det er vigtigt at have noget i mellem os. Det kan være en rangle eller en dyne. Hvis sådan et barn begynder at græde, skal man være forsigtig med at tage det op, som man ellers ville gøre med andre børn.

– Nogle gange er vi nødt til at give barnet mad på en særlig måde, så vi sidder med barnet vendt væk fra os. Og vi skal blive ved med at tilbyde det mad, for selvom barnet viser tegn på sult, spiser det ikke. Nogle børn kan slet ikke mærke sig selv, siger Bente Baun.

En t-shirt der lugter af Bente

Socialpædagogerne på Bagsværd Observationshjem er uddannet til at tage sig af sårbare børn. De er professionelle. Men de tager hjertet med på arbejde – ellers kunne det ikke lade sig gøre.

Ifølge afdelingsleder Anette Nielsen er det

ligefrem nødvendigt at lægge følelser i arbejdet – og det skal være den ægte vare.

– Hvis ikke de børn oplever ægte følelsesmæssig nærhed i barndommen, kan de ikke genkende den senere i livet. Den er kimen til menneskets leven og væren. Det kan ikke vente, til de engang får en familie, de skal have det helt fra starten. Børn i en almindelig vuggestue får dækket deres følelsesmæssige behov hjemme hos mor og far. Det gør vores børn ikke. De har kun os, siger hun.

Anna og Emil har været her længe. Nogle gange trækker sagsbehandlingen ud.

– Det er lidt hårdt, hvis ikke de får lov til at begynde livet i en lille familie. For vi kan jo ikke løbe fra, at der sker et brud, når klokken er halv fire og jeg går hjem. De har brug for en lille familie med varige relationer i endnu mere stabile rammer, siger Bente Baun.

Det tager tid at flytte. Først kommer den nye familie på besøg, så børnene kan lære den at kende. Måske har den nye familie nogle ting med. Eller måske skal barnet have nogle ting med, som det kender.

– Anna har for eksempel en af mine t-shirts, som lugter af Bente. Den skal hun måske have med når hun en dag rejser.

Primærpersonerne er de eneste, der bærer de små børn bryst mod bryst, som de fleste forældre holder deres børn. Det er heller ikke alle, der kysser og krammer Anna og Emil- eller putter dem i bad. Og det er kun Anette og Bente, som giver børnene babymassage.

Århus Amts Misbrugscenter Vest

En tryk base i hverdagen

Omsorg, tillid og ikke alt for stive regler præger aktivitetscentret Kultur-X i Silkeborg. Her venter to socialpædagoger hver dag med morgenbrød og kaffe til op mod 25 stofbrugere – og deres hunde.

Af Bille Sterll

Foto: Sonja Iskov

Cockerspanielen Lucky har lagt sig godt til rette i den grønne sofa. Lucky følger Søren hvor han går og står. Og Søren og Lucky kører hver dag de 22 kilometer med bussen ude fra Bryrup ind til Silkeborg By for at mødes med de andre i Kultur-X.

– Jeg er glad for at være her. Det betyder meget for mig. Det er min hverdag. Jeg går i bad og barberer mig og tager pænt tøj på. Så tager jeg til byen og spiser min morgenmad her, fortæller Søren

I dag er de en god håndfuld brugere – og næsten lige så mange hunde. Solen skinner ind gennem småsprossede ruder på det lange morgenbord. En knaldgul buket påskeliljer lyser ud over Nutella, rejeost og vitaminpiller. En efter en er Søren, Kurt og de andre smuttet ind ved siden af for at ryge. De to socialpædagoger Per Alsted Sørensen og Berit Stokic følger efter.

Rygning er forbudt i Kultur-X' store åbne køkkenrum, og det har krævet en særlig dispensation at få lov til fortsat at fylde askebægrene i

sofarummet ved siden af.

– Vi skal ikke tage smøgerne fra folk, det er ikke det, der er vores opgave, siger Berit Stokic, som ikke selv ryger.

Hendes kollega Per Alsted Sørensen supplerer:

– Vi skifter ikke med en masse regler og konsekvenser, som brugerne bare opfatter som straf. Vi har de regler, man har i samfundet, og vi forsøger at løse konflikter med snak. For eksempel har vi et overordnet princip om, at man ikke må fixe her. Vi prøver at tale folk fra at fixe, men vi har sat en bøtte op til gamle nåle på wc'et. For hvis vi opretholder et strengt forbud, så fixer de bare i naboens opgang.

– Hvis vi bliver alt for konsekvente, risikerer vi en behandlingsskade, nemlig at brugerne bliver bedre til at lyve. Det er en del af den pædagogiske indsats, at hvis vi viser folk åbenhed, lever de op til det. Men hvis vi holder fast i, at de lyver, så er det også det, vi får, siger Per Alsted.

Skærmer brugerne i konflikter

Søren, Kurt, Torben og Dorthe sidder sammen med Per og Berit i de tunge grønne lænestole omkring sofabordet. Askebægrene er godt fyldt op. På væggen løfter en kronhjort hovedet og skuer ud over en dansk bøgeskov. Snakken går stille omkring bordet.

– Jeg synes, der mangler tilbud til sådan nogle som os. Jeg ville gerne flytte i et bofællesskab, men der findes ikke noget. Jeg kunne godt tænke mig en lille lejlighed og et fælles-

hus, hvor man kunne være sammen og spise et par gange om ugen. Et sted, hvor jeg kunne få hjælp, hvis jeg fik det dårligt, siger Dorthe.

Dorthe har været på metadon i fire år. De seks børnebørn ser hun ikke så tit, som hun gerne ville.

– Det er rart at komme her. Her kan jeg få hjælp, når jeg har det dårligt. Jeg har talt meget med Per og Berit om de ting, jeg har været udsat for i mit liv, fortæller hun.

Kultur-X er et aktivitetscenter. På væggen i køkkenet hænger fotos fra campingturen med kano på Gudenåen. En anden tur gik til sommerparken Jesperhus, og af og til er der bowling. Men ellers er den væsentligste aktivitet, at her er åbent alle ugens hverdage og altid nogen at snakke med. Socialpædagogernes vigtigste funktion er tit at lytte – eller at lægge sig i mellem. Det er ingen betingelse for at være her, at folk ændrer deres måde at være på.

– De folk, der kommer her har været ude i 10-20 års misbrug. De har været igennem utallige systemer. Mange af dem er ved at være oppe i årene. De har en stor kontakthoved til hospitaler, fængsler og kontorer, og de løber ind i mange problemer på grund af misforståelser. Der kan vi gå ind som mediator. Nogle gange tager vi med dem, fortæller Per Alsted Sørensen.

– Vi skærmer dem, når de er mange herude. Hvis en situation optrapper, kan det gå lyn-

hurtigt. De bliver måske uvenner og kommer op og slås, og det går lynstærkt. Så er vi der. Og det er aldrig os, det går ud over. Vi skal bare være der til at tage konflikterne i opløbet, siger Berit Stokic.

– Her er ikke så topstyret. Vi er et åbent sted med plads til gæster, siger Per.

– Jeg startede med at komme på besøg, indskyder Torben.

– Det er svært med regler, for hvis I først begynder at spille bussemænd, så forsvinder vi, fortætter han.

– Vi kan vist ikke klage over de forhold, vi har her. Vi har ansvaret selv. Frihed under ansvar, vi er jo voksne mennesker, mener Kurt.

Udtrykket voksne mennesker sætter gang i en snak om fødselsdage. Dorthe mindes sin 40 års fødselsdag på Hotel Scandic med en lagkage så stor. Søren husker også sin. Den var knap så munter.

– Vi har lovet dig engelsk bøv til din fødselsdag. Det sørger vi lige for, at du får, siger Berit til ham.

Den store lottogevinst

Berit henter en stor dåse med havregrynskager og byder alle – også hunden Lucky. Snakken går om ugens lottogevinst på fem millioner, som er blevet vundet på en kupon solgt her i kiosken, lige ovre på den anden side af gaden. Avisen

har skrevet, at den glade vinder hedder Flemming.

– Vi sku' godt nok ha spillet, mumler Dorthe.

Kurt nikker:

– Jeg har ærgret mig lige siden.

– Hvad ville du gøre, hvis du vandt så mange penge? spørger Berit.

– Jeg ville give mine forældre nogle penge, så de aldrig skulle mangle, siger Kurt.

– Hvad med dig selv? Hvad ville du gøre for dig selv? spørger Berit.

Kurt ville nok købe sig et lille hus. Det samme ville Dorthe:

– Jeg ville først give mine børn og børnebørn, og så ville jeg købe et lille hus på Puerto Rico. Så kunne jeg bo der om vinteren, siger hun.

Dorthe har aldrig været i udlandet. En gang skulle hun have været til kanarie-øen Puerto Rico. En god ven ville betale fly og værelse og det hele.

– Men der kom noget i vejen, så det blev ødelagt, og så blev det ikke til noget.

Duften af popcorn breder sig. Berit og Søren har taget de varme popcorn ud af mikrobølgeovnen og hældt dem op i en skål.

– Vi er netværk, rollemodeller og opdragere. Vi skal være autentiske, og vi skal give noget af os selv. Brugere giver os deres totale tillid. De fortæller os om alt. For mig er det virkelig en gave at bruge mig selv på den måde, siger Berit Stokic.

Kort & Godt

Århus Amts Misbrugscenter har fire områdecener, Nord, Syd, Øst og Vest, som tilbyder behandling til stofmisbrugere. Alle kan henvende sig, og det kræver ikke henvisning at komme i behandling.

Områdecener Vest i Silkeborg har 15 faste medarbejdere, fortrinsvis pædagoger og socialrådgivere.

1. januar 2007 overtager Silkeborg kommune driften.

Kultur-X drives af Århus Amts misbrugscenter, men er finansieret af Silkeborg Kommune. Brugere visiteres af kommunen under lov om aktivering.

Kultur-X har i øjeblikket 12 visiterede brugere, men ofte kommer der flere mennesker på stedet.

Kultur-X har to pædagoger ansat og i perioder også en ansat køkkenhjælp. Stedet samarbejder med en mobil sygeplejerske.

Der findes ingen præcis opgørelse over, hvor mange stofmisbrugere, der er i Danmark. Sundhedsstyrelsen anslog i 2001, at der var omkring 25.000 mennesker, som er over 18 år og har et vedvarende misbrug, som medfører psykiske, fysiske eller sociale skader.

“De har et kaotisk liv. Jeg prøver at skabe ro. De har mange bolde i luften, jeg tager én bold: hvad er værst lige nu? Misbruget, at de er blevet smidt ud hjemmefra, at kæresten har slået op, penge eller for meget medicin? Så tager vi en ting ad gangen, og hvis de ønsker det, går jeg med dem. Det kan være op på kommunen eller med hjem til forældrene”

Den væsentligste aktivitet på Kultur-X er, at her er åbent alle ugens hverdage og altid nogen at snakke med. Socialpædagogernes vigtigste funktion er tit at lytte – eller at lægge sig i mellem. Det er ingen betingelse for at være her, at folk ændrer deres måde at være på.

Dorit Ehlers er ansat i Århus Amts Misbrugscenter Vest. Hun arbejder med den kortvarige behandling, som varer op til to år: - I starten gør jeg ikke så meget andet end at prøve at lære dem at kende: hvor stort er deres misbrug, hvordan ser deres ugeforløb ud, hvilket netværk og hvilke ressourcer har de? Skal de i ambulant eller døgnbehandling? Og hvor?

Til samtale med Ole

Et par gader derfra arbejder socialpædagog Dorrit Ehlers som behandler i et kontor med ringbind, skrivebord, to bløde stole og kaffe på termokanden.

I dag kommer Ole. Ole har været på medicinen Subutex i et halvt års tid efter mange års misbrug. Han sover uroligt om natten, vågner tit og har smerter i armen. Af og til kan han næsten ikke få vejret. Han er bange.

– Jeg kan mærke, at min krop er gammel. Den er lang tid om at vågne om morgenen, fortæller Ole.

Han vil gerne trappe ned endnu hurtigere. Dorrit holder lidt igen.

– Jeg tror det bliver værre, hvis du trapper hurtigere ned, siger hun. Du skal give dig selv tid

– Men det påvirker mig meget. Jeg har svært ved helt almindelige ting som at barbere mig. Jeg har også svært ved at tænke på, at jeg skal ud og arbejde, siger Ole.

– Det synes jeg heller ikke du skal endnu. Tror du ikke det er for hurtigt, spørger Dorrit. Og hun beroliger ham med, at de ubehag han oplever, formentlig er de fysiske gener af nedtrapningen.

– Hvis du er bange for, at du har en masse lort i dine blodårer, så er det vigtigt, at du siger det til lægen. Det er reelt nok, siger Dorrit.

Dorit Ehlers er ansat i Århus Amts Misbrugscenter Vest. Hun arbejder med den kortvarige behandling, som varer op til to år. Klienterne er både helt unge, som ryger hash eller tager party-stoffer som speed og ecstasy, og ældre misbrugere, som fixer heroin. De fleste er unge, og de fleste er mænd. De kommer til samtale alt efter behov, typisk en gang om ugen eller hver 14. dag.

Skaber ro i kaos

– I starten gør jeg ikke så meget andet end at prøve at lære dem at kende: hvor stort er deres misbrug, hvordan ser deres ugeforløb ud, hvilket netværk og hvilke ressourcer har de? Skal de i ambulant eller døgnbehandling? Og hvor?

– De har et kaotisk liv. Jeg prøver at skabe ro. De har mange bolde i luften, jeg tager én bold: hvad er værst lige nu? Misbruget, at de er blevet smidt ud hjemmefra, at kæresten har slået op, penge eller for meget medicin? Så tager vi en ting ad gangen, og hvis de ønsker det, går jeg med dem. Det kan være op på kommunen eller med hjem til forældrene. Hos mig kan de læsse af. Jeg fordømmer aldrig og jeg kan ikke straffe dem, fortæller Dorrit Ehlers.

Samtalen mellem Ole og Dorrit flyder let og ubesværet. Ole virker tryk og fortæller åbent om tanker og følelser. Selvom når han taler om angst, lyder han som om, han har overskud.

Dorrit spørger stilfærdigt, men insisterende ind til det, han fortæller.

– Jeg har truffet et valg nu. Og nu har jeg så virkelig noget at tabe, siger Ole.

– Jeg synes du gør meget. Du arbejder meget på at få et bedre liv end før. Nogle gange går det så lidt for hurtigt, siger Dorrit.

Ole er begyndt at løbe og er blevet rigtig glad for det. Han lyder selv lidt overrasket, da han fortæller det. Han maler meget og vil gerne på højskole. Han er også blevet god til at holde på sine penge. For første gang i sit liv har han penge på kontoen sidst på måneden.

Samtalen varer en times tid: De snakker om praktik, læger og om at finde ro. Ole fortæller begejstret om den koncert han var til for nylig med Ten Years After. Han skal snart til koncert med Pink Floyd. Dorrit lyder næsten som om hun gerne ville med. Hun får et knus til farvel.

Bo og Naboskab Vestlolland i Nakskov

Helen – en rebel med adelige spisevaner

“Dilemmaet er: Skal vi vente en halv time på at komme ud ad døren, fordi Helen skal smække med alt ti gange i frustration? Eller skal vi acceptere, at hun nu har det sådan og lade hende smække én gang, så vi kan komme videre?”

49-årige Helen har taget turen fra opvækst på centralinstitution til et liv i bofællesskab. Nu har hun for første gang i sit liv fået egen lejlighed med køkken og bad

Af Susannah Pedersen

Foto: Sonja Iskov

Helen gnider den ene håndflade vandret mod den anden – i en cirkelbevægelse. Det er hendes hjemmelavede tegn for “vi skal på restaurant og spise.”

– Skal vi ud og spise pizza i dag, spørger hendes primærpædagog, Sanne Frederiksen.

– JA, siger Helen og er ét stort smil.

Ingen samværsdag mellem de to uden en tur på pizzeria i Nakskov. Helen elsker at gå på restaurant.

Helen Madsen er 49 år og udviklingshæmmet. Hun er én af de 27 borgere, der netop er flyttet ind i Bo og Naboskab Vestlollands splinterne klyngebyggeri – en moderne døgninstitution etableret efter Servicelovens paragraf 92.

Her har hun for første gang i sit liv råderum over en hel lejlighed. Med stue, soveværelse, thekøkken og eget bad.

Helen deler hus med fire andre udviklingshæmmede i 40-50 års alderen. De har alle lejligheder, der er placeret rundt om et stort fællesareal med køkken, opholdsstue og spiseplads.

Kylling med kniv og gaffel

Navneskilte og portrætter af beboerne viser vej til de fem hjem.

Helen er den eneste, der er hjemme her til formiddag. De andre er på “arbejde” i Bo og Naboskabernes dagcentre, tre forskellige steder i byen.

Helens dør er fast lukket.

Hun har travlt med at gøre lejligheden pæn inden byturen. Der skal ryddes op, støvsuges og vaskes af – Helen trives bedst med orden. Der står ingen tomme morgenkrus og flagrer dér, hvor hun er. Hverken i lejligheden eller i fællesstuen.

Man kan høre hende skramle rundt bag den lukkede dør.

Helen har så at sige gjort særforsogets udlægning med. Hun blev anbragt på centralinstitutionen Rødbygård, da hun var 2,5 år. Som 17-årig blev hun placeret på et skolehjem Nykøbing, fire år senere flyttede hun på pensionat og endelig i 1982 kom hun til Boligerne Munkholmvej i Nakskov – en forløber for Bo og Naboskaberne.

Ind til indflytningen i det nye klyngebyggeri for et par uger siden boede Helen i et bofællesskab for udviklingshæmmede i et af byens villa-kvarterer.

– Helen har utrolig meget dannelse, når man tænker på, at hun har været på institution, siden hun var ganske lille.

– Hun er det eneste menneske, jeg kender, som kan spise grillkylling med kniv og gaffel uden overhovedet at blive fedtet. Hun spiser

Helen elsker at synge og danse. Det er fast aktivitet fredag formiddag i dagcentret Stavangervej, og Helen glæder sig flere dage i forvejen. Så når lejlighed byder sig, morer de sig også med sanglege hjemme i klyngehuset på Stormarks Allé.

nærmest helt adeligt, fortæller afdelingslederen for klyngebyggeriet, Tanja Alm, og fortsætter:

– Helen er også lidt af en rebel. Hun finder sig ikke i, at andre vil bestemme, hvad hun skal eller ej. Trods alle årene på institution er hun ikke blevet afrettet. Det er egentlig ret imponerende.

Kampen om det sidste ord

Pludselig ryger døren op. Helen stikker hovedet ud:

– Susanne, siger hun bydende:
– Kom!

Helen har sine egne navne til folk. Og både Sanne og Tanja har fået navnet “Susanne.”

Helen giver Sanne et hjerteligt knus, mens hun småsnakker. Hun gnider hænder – hygge-tegnet.

– Ja, selvfølgelig skal vi ud og spise pizza, griner Sanne:

– Men vi skal lige bliver færdige her... Det er ikke frokosttid endnu.

Helen viser med fagter, at hun har støvsuget. Griber fat i Sannes arm og tager hende med ind i lejligheden, så hun selv kan se.

Der står en urørt spand vand midt på gulvet. Sanne vrider en klud og viser, hvordan man skal vaske af. Og Helen kaster sig over projektet.

Sanne rasler med kopper i fællesstuen. Helen lukker forsigtigt sin dør op og tager et hurtigt view over scenariet.

Sanne står med ryggen til. Så Helen daffer hen til køkkenskabet, åbner det, roder lidt med

kopperne og knalder lågen i med et smæld.

Hen til køleskabet – som også får et fur.

– Ak ja, Helen skal helst have det sidste ord, det sidste smæk med døren og det sidste tjek af køleskabet, siger Sanne:

– Vores køleskab er 14 dage gammelt. Alle lågerne indvendigt er allerede røget af...

Rebellen Helen er lidt af en socialpædagogisk udfordring.

Se min kjole

Helen tøffer rundt i fællesstuen. Hun snakker med sig selv. Synger.

“Se min kjole...,” lyder det klart og sammenhængende.

Helen elsker at synge og danse. Det er fast aktivitet fredag formiddag i dagcentret Stavangervej, og Helen glæder sig flere dage i forvejen. Så når lejlighed byder sig, morer de sig også med sanglege hjemme i klyngehuset på Stormarks Allé.

Helen udtrykker sig normalt ved hjælp af hjemmelavede fagter og enkle ord – ét ad gangen. Hun er også ved at få godt fat i de “tegn-til-tale” bevægelser, pædagogerne er begyndt at lære hende. Men når hun synger, sker det i helsætninger.

– Rimene og rytmen i sangene gør, at hun kan sige flere ord i sammenhæng. Og det har i høj grad været med til at udvikle hendes sprog de seneste par år, fortæller Sanne:

– Tidligere “rappede” hun konstant. Hun gentager det samme og det samme i et slags

Anders And-sprog, hvor nogle ord går igen. F.eks. “uartig.”

– Hun rapper stadig, men ikke nær så meget. Det er mest, når hun bliver sur og skælder én ud.

Rebellen Helen

– Skal du ikke have kaffe, Helen, spørger Sanne.

– Jo, siger hun og sætter sig. Drikker hurtigt sin kop og går ud og sætter den i opvaske-maskinen. Porcelænet klirrer kraftigt, da hun lukker lågen igen.

Hun rydder bordet for kaffekopper – både tomme og halvfulde – og går til opvaskemaskinen igen...

På vej tilbage til bordet skal hun lige ind og tjekke, hvad der foregår bag den lukkede dør hos genboen, Jette.

– Nu stopper du, Helen, siger Sanne bestemt og stiller sig bag hende.

Helen går ind til sig selv, mens hun “rapper” protesterende.

– Alt det smækkeri kan jo sagtens stoppes – hvis jeg altså går i rumpen af hende hele dagen. Hun er bare ikke den eneste, der bor her, siger Sanne og fortsætter:

– Så snart jeg vender ryggen til eller er optaget af noget andet, så er hun der. Dørene i det gamle bofællesskab er faktisk røget af hængslerne flere gange.

Helen har travlt med at gøre lejligheden pæn inden byturen. Der skal ryddes op, støvsuges og vaskes af – Helen trives bedst med orden. Der står ingen tomme morgenkrus og flagrer dér, hvor hun er. Hverken i lejligheden eller i fællesstuen.

En eller ti gange?

Pædagogerne har prøvet en del for at komme Helenes mani til livs. Uden stor succes – det flytter bare problemet. Tager man konfrontationen og stopper hendes første smæk-med-dør, får man en serie af smæk med alt, hvad der overhovedet kan smækkes. Det er hårdt for alle, også Helen. Og det forsinker alle andre gøremål.

– Dilemmaet er: Skal vi vente en halv time på at komme ud ad døren, fordi Helen skal smække med alt ti gange i frustration? Eller skal vi acceptere, at hun nu har det sådan og lade hende smække én gang, så vi kan komme videre?

De er indtil videre endt på det sidste. Og det er ikke nogen genial løsning, erkender Sanne:

– Ind imellem går hun jo ind til de andre. Klasker dørene i, selv om folk faktisk er gået i seng. Går ind i deres lejligheder og roder i skuffer eller retter på sofapuder. Det giver en masse ballade med de andre beboere. Hun skal selvfølgelig ikke have lov til at invadere deres privatliv på den måde.

– Hun kan rode i skuffer og smække med ting i sin egen lejlighed. Sådan burde det være. Men vi har altså ikke fundet ud af hvordan. Endnu.

“Susanne uartig”

Sanne banker på Helens dør og går ind.

– Skal vi gå ud og spise pizza, spørger hun og gør tegnet med hænderne.

– Nej, siger Helen og sætter sig med arme og kors i sofaen.

– Susanne uartig, siger hun vredt:

– Gå...

– Det er dig, der er uartig, siger Sanne, finder Helens pung og lægger den på sofabordet:

– Kom nu, vi skal da have pizza...

– GÅ SÅ, råber Helen og smækker døren efter pædagogen.

To minutter efter kommer Helen listende ud med sin pung. Hun ser lidt brødbetyngt ud. Skæver hen til Sanne og gør pizza-tegnet...?!

– Ja, lad os gå ud og spise frokost, siger Sanne og giver Helen et kærligt knus.

Helen vælger et tyrkisk pizzeria midt på gågaden i Nakskov.

Sanne og Helen studerer spisekortet.

– Skal du have burger, fisk eller pizza, spørger pædagogen og understøtter ordene med tegn.

Helen peger på et billede af en pizza.

Den spiser hun helt adeligt. I ro og mag med kniv og gaffel. Halvt inde i måltidet tørrer hun sig om munden med en serviet, og skyder tallerkenen forsigtigt væk: “pyhhh...,” siger hun og slår sig på maven.

Helen er slank; hun kender godt sin egen grænse.

Hun tager sin pung, går op til bardisken og viser tjeneren to 100-kroner sedler:

– Betale...

Kort & Godt

Bo og Naboskab Vestlolland varetager både de amtslige og kommunale tilbud til udviklingshæmmede borgere i Nakskov, Rudbjerg, Højreby og Ravnsborg kommuner.

Bo og Naboskabet råder over 27 døgninstitutionspladser efter Servicelovens § 92. De er placeret i et helt nyt klyngebyggeri på Stormarks Allé i Nakskov. Et af husene er specielt designet til gavn for døvblinde udviklingshæmmede, desuden er en sansehøve under opbygning. Klyngebyggeriet har ca. 28 ansatte.

Døgnpladserne sorteres under Storstrøms Amt, men pr. 1. januar 2007 overgår området til Lolland Kommune.

Bo og Naboskabet har omkring 138 pladser til borgere i eget hjem efter § 73. Folk bor i egen lejlighed, bofællesskaber eller opgangsfællesskaber. For tiden har Bo og Naboskabet 90 adresser fordelt på de fire vestlollandske kommuner. Der er omkring 110 ansatte til at tage sig af borgerne i eget hjem.

Bo og Naboskabet har tre dagcenter-tilbud efter § 88. De ligger alle i Nakskov. Her er allehånde aktivitets- og samværstilbud: ridning, svømning, sanseaktiviteter, kreative systemer, sport, café, klub mm. Det ene dagcenter “Landbruget” er organiseret som en arbejdsplads med blandt andet landbrug, havebeskæftigelse, pakning og montage og brændehold. I alt 90 borgere benytter dagtilbudene – 20 af dem er beskæftiget i “Landbruget.”

Organisationens størrelse giver blandt andet mulighed for et stort fagligt netværk, mange varierede bo- og aktivitetstilbud og udførelse af specialopgaver. Bo og Naboskabet har desuden egen udviklingskonsulent.

Vestervænget i Taastrup

Man skal kunne omstille sig

Stress og uro duer ikke, når man arbejder med sindslidende medborgere – her skal tålmodighed, tid og ro til for at skabe en hverdag og tilværelse med indhold, værdighed og medbestemmelse

Af Tina Juul Rasmussen

Foto: Sonja Iskov

– Ja, ja... ja, ja...

Højt og en anelse vredt kommer ordene fra Jørgen, mens han i høj fart har kurs direkte mod døren til sit værelse. Rengøringskone ser lidt forskrækket på Bente Winther, som lige når at sige »Jørgen, du skal have skiftet sengetøj!...«, da døren bliver smækket i med et brag. Jørgen skal ikke have skiftet sengetøj!

– Jørgen har det meget svært med, at vi kommer for tæt på ham, for eksempel inde på hans værelse. Derfor prøver vi at nå at gøre rent og skifte sengetøj om morgenen, mens han er på tanken for at købe øl. Det gør han hver morgen, når han har fået sine lomme penge. I dag nåede vi det så ikke, forklarer Bente Winther.

Klokken er lidt over otte om morgenen. En stor del af beboerne i Fløj B på Vestervænget, et botilbud for voksne sindslidende i Taastrup ved København, er ved at vågne. Nu skal de vaskes, have tøj på, spise morgenmad og have deres medicin. Så der er travlt i det lille køkken

på gangen, hvor både beboere og personale går eller småløber ind og ud, mens de udveksler informationer om alt fra ostemadder til medicinudlevering.

Man skal omstille sig fra beboer til beboer

Forinden har der været et kort morgenmøde, hvor socialpædagog Bente Winther har videregivet besked fra nattevagten.

– Men det har været en rolig nat, der var ikke noget at berette, fortæller Bente Winther, der mødte som en af de første kvart i syv i morgen. Hun er utålmodig efter at komme ind og få Hans barberet og i tøj, men bliver hele tiden opholdt i køkkenet.

– Hans bliver meget let urolig – han kræver min fulde opmærksomhed. Tit er han vågen og står ude i køkkenet, når jeg møder lidt over seks, siger hun.

På gangen går en kvinde rundt med hænderne dybt i lommerne og råber. »Hun tog mit tøj, hun tog mit tøj!«, bliver hun ved. Bente Winther kan ikke lade være med at grine lidt.

– Det kræver virkelig, at man kan omstille sig fra beboer til beboer. De har meget forskellige behov, siger hun, inden hun lukker døren ind til Hans' værelse.

Imens fortsætter anretningen af morgenbakker i køkkenet. Nogle spiser på deres værelser, andre ude i den fælles spisestue, andre igen sætter sig ved det lille bord i køkkenet. Kvinden

på gangen står i døren og fortsætter sin råben. En ansat går ud til hende, mens en anden forklarer:

– Jeg har taget hendes tøj, fordi det skal vaskes. Det skal det jo en gang i mellem, men det bryder hun sig ikke om.

Tålmodighed og ro

– Jeg får en cigaret, ikk'?

– Jo, Hans, du får en cigaret, det lover jeg dig.

Hans står med hænderne i buskelommen og kigger ligefrem, mens Bente Winther barberer hans ansigt.

– Jeg får en cigaret, ikk'? spørger han igen.

– Og noget øllebrød...?

– Jo, du får en cigaret – og din øllebrød.

Hvad vil du have først – en cigaret?

– Nej. Øllebrød først. Jeg får en cigaret, ikk'?

– Jo, du får en cigaret. Jeg skal lige være færdig med at barbere dig... Jeg ved godt, at det er svært for dig at stå stille så længe. Jeg er snart færdig, siger Bente Winther, hælder lidt barbersprit ud i hænderne og klapper Hans på kinderne.

– Det er vigtigt med tålmodighed og ro. For eksempel når Hans skal have strømper på – nogle gange tager han dem selv på, andre gange sidder han bare og spørger: »Hvad så?« Her er det vigtigt, at jeg går ind trin for trin og forklarer ham, hvad han skal – og det lykkes som regel. Jeg kunne jo bare give ham strømperne på, men det er ikke meningen. Han skal selv være med. Det er meningen, at der skal

Vestervængets Fløj B huser 18 demente, hjerneskadede eller gerontopsykiatriske beboere. Nogle er aggressivt udadreagerende, og en beboer er psykotisk betinget døv. Den yngste her er 56 år, den ældste 93. Beboerne har også fysiske funktionstab, der kræver pleje, og de fleste har brug for genoptræning og vedligeholdelsestræning.

ske en udvikling over tid med den enkelte beboer, og det tror jeg på, at der gør. Vi bruger Marte Meo-metoden, hvor vi bliver videofilmet sammen med beboerne. Her kan man tydeligt se, de initiativer, beboerne tager – og at vi som personale nogle gange tager for hurtigt over uden selv at registrere det, fordi nogle beboere har en latensperiode, inden de reagerer. Men vi arbejder meget med at fokusere på deres ressourcer, ikke se deres diagnoser først, men det hele menneske.

Et værdigt liv

– Det bliver nok en stille dag. To beboere er på motorcykeludstilling, og vi er mange på arbejde. Det kan beboerne mærke, det giver dem ro, siger Bente Winther, mens hun står bøjet over bordet og tjekker små poser med medicin fra apoteket. Hun skal sørge for, at indholdet i poserne svarer til det, der står i mappen, at den enkelte beboer skal have. På skabene hænger nøje instrukser om, hvordan personalet skal forholde sig, hvis der er fejl i poserne.

– Vi skal have nøje kendskab til de enkelte præparater og jo sørge for, at de får det rigtige – også så vi kan observere virkninger og eventuelle bivirkninger, forklarer Bente Winther.

Hans står i døren. Nu vil han gerne have den cigaret. Bente Winther tænder den for ham, tager ham i hånden og sammen går de ud i den fælles spisestue. Hans sætter sig og venter, mens han ryger på sin cigaret uden at tage den

“Jeg kunne jo bare give ham strømperne på, men det er ikke meningen. Han skal selv være med. Det er meningen, at der skal ske en udvikling over tid med den enkelte beboer, og det tror jeg på, at der gør”

Kort & Godt

Vestervænget er et botilbud for voksne sindslidende, oprettet under Servicelovens §92.

Her bor 41 sindslidende medborgere, som det meste af deres ungdom og voksenliv har været i behandling. De har typisk været indlagt mange år på psykiatrisk hospital og har særlige behov for behandling og personalestøtte.

Vestervænget drives af Københavns Amt. I 2007 overgår det til Taastrup Kommune.

Vestervænget er arbejdsplads for cirka 80 medarbejdere med forskellig uddannelsesmæssig baggrund.

ud af munden.

Bente Winther kommer tilbage med en bakke med kaffe, øllebrød og et par smurte madder. Den næste halve time holder hun Hans med selskab, mens han spiser. Skænker kaffe og tænder endnu en cigaret for ham, da han er færdig med sin øllebrød.

– Du har sovet længe i dag, Hans. Jeg var også lige ved at komme for sent, fordi jeg sov for længe. Jeg kunne ikke komme ud af sengen i morges, smiler hun. Hans svarer ikke, men ryger ihærdigt på sin cigaret og spørger efter øllebrød.

– Min vigtigste opgave her som pædagog er det sociale – at få en god relation til beboerne og have fokus på deres ressourcer, så der sker en udvikling. Og så at have tålmodighed. Det kræver det hele tiden. Tage det stille og roligt – og tage beboerne alvorligt. Her føler jeg, at jeg har noget at gi' dem, og jeg får så meget igen. De skal have et værdigt liv, lige som alle os andre. Jeg vil gerne være med til at gøre en forskel for disse mennesker, fordi det at få en hjerneskade eller en sindslidelse kan ramme os alle, siger Bente Winther, der blev uddannet socialpædagog i 2001 og har arbejdet på Vestervænget i knap fire år.

På arbejde i deres hjem

– Bom, bom, bom, ja, ja...

Jørgen kommer hastigt ind i spisestuen til Bente og Hans og viser to pakker cigaretter frem – en uåbnet ti-styks og en tyve-styks – mens han gentager ordene. Og lige så hurtigt vender han om på hælen og går igen.

– Hans kone har været her og givet ham en pakke cigaretter. Det var det, han fortalte, forklarer Bente Winther.

Hans er færdig med morgenmaden og bliver fulgt ind i opholdsstuen, hvor et nyt fladskærms-tv kører på væggen med vinter-OL. Rundt om i sofaerne sidder et par beboere og ansatte og snakker.

– Jeg kunne godt tænke mig, at vi blev en slags foregangsmænd inden for det her område. Det er vigtigt, at vi anerkender beboerne og behandler dem individuelt – som dem de er. De skal have selvbestemmelse og medindflydelse på hverdagen. Det er trods alt deres bolig, vi er på arbejde i. Det handler meget om respekt og værdier – alle de fine ord, vi siger. Men det er det, vi skal. Det er vigtigt, at vi kender deres livshistorie, så vi ved, hvad der betyder noget for dem – og hvilke mekanismer, der har formet dem til de mennesker de er i dag. Derfor giver

jeg mig for eksempel tid til at sidde og tale med Hans. Han fortæller mig om sit liv. Eller Søren, som har været på feriekoloni som barn i nærheden af, hvor jeg bor. Han vil så gerne derop, så jeg har lovet at til sommer laver vi en tur og kører forbi det sted. De følger også meget med i vores liv. Jeg er lige blevet farmor, og det går især en af dem meget højt op i. »Du er farmor! Ja, jeg er farmor.« Jeg lærer også meget af dem. Nogle af dem læser meget og fortæller om det, og vi taler om, hvad der er normalt, og hvem som definerer, hvad der er normalt, siger Bente Winther.

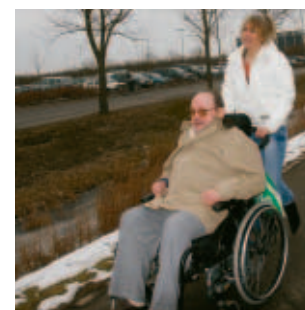
Henter madvognen

Tiden nærmer sig efterhånden frokost. Den sidste times tid har været fredelig med snak og lidt oprydning, men Hans er sulten igen og kredser rundt på gangen foran døren til køkkenet.

– Vil du med mig over og hente køkkenvognen, spørger Bente Winther.

– Ja... får vi ikke ordentlig mad? Kylling?

– Jo, der er kylling på menuen i dag – det har du vist set på tavlen, hva'? Kom, så går vi, siger Bente Winther og tager Hans i hånden.

Det er vigtigt, at vi anerkender beboerne og behandler dem individuelt – som dem de er. De skal have selvbestemmelse og medindflydelse på hverdagen.

Bo og naboskab Vestlolland i Nakskov

Et liv tæt på det normale

Dennis har et godt liv – med job, kat, forlovet og socialpædagogisk støtte

Af Susannah Pedersen

Foto: Sonja Iskov

En meterlang lastbil pryder en stor del af vindueskarmen. Volvo står der med fede typer på bilens lad.

– Den har jeg da fundet ude på Genbrugspladsen, siger Dennis synligt stolt. Han peger på det ganske fyldige stereorack ved siden af fjernsynet:

– Stereoanlægget har jeg også fundet. Men diskman'en dur ikke. Den skal jeg lige have kigget på og fundet ud af noget...

Hver morgen – på nær om mandagen – cykler Dennis klokken 6.30 den lange vej fra sin lejlighed i et alment boligkompleks i Nakskov ud til den kommunale genbrugsplads på Skibsværftsvej. Her har han arbejdet de seneste tre år. Med glæde. Han hjælper folk med at sortere affald. Fortæller dem, hvor de skal lægge hvad. Og ind imellem passer han de enorme bunker af haveaffald, der med tiden og en vis forarbejdning skal ende som flis eller muldjord.

Dennis bruger nogle evner, som i andre sammenhænge gør ham voldsomt upopulær. Han vil gerne dirigere rundt med folk. Og netop på genbrugspladsen gør en politibetjent god gavn; de færreste har helt tjek på, hvad der for

eksempel er “småt, brændbart” og ikke.

Jobbet på genbrugspladsen er en af de relativt få succeshistorier i Dennis' liv. Han er 31 år, udviklingshæmmet og institutionsbarn. Han blev fjernet fra hjemmet som fire-årig og har siden da boet på børnehjem og forskellige bosteder.

Nu trives han i egen lejlighed under Bo og Naboskab Vestlollands vinger – med kat, forlovet og socialpædagogisk støtte.

Sidstnævnte personificeres af Synøve Ransdorf, der har været Dennis' kontaktpædagog i 4-5 år.

Knas i parforholdet

Synøve og Dennis er sammen i mindst 14 timer om ugen. Mange af dem bruges om mandagen, hvor Dennis har fri fra job – blandt andet for at klare alle de andre praktiske ting og forpligtelser, som hører et voksent liv til.

Han er lidt af et rodehoved.

Han synes ikke, det er så vigtigt, om videokassetterne flyder på sofaen eller står på reolen. Eller om køkkenet og badeværelse skinner som efter en hvid tornado.

Til gengæld er det vigtigt, at de får noget ordentligt mad. Og at hans forlovede, Jane, får sine grøntsager. Hun er på seriøs slankekur – har i løbet af det seneste år reduceret sin vægt fra 115 til 87 kilo.

Også Jane hører til under Bo og Naboskab Vestlolland. Hun bor i en lejlighed tre blokke fra Dennis og hører til den gruppe af udviklings-

Synøve og Dennis er sammen i mindst 14 timer om ugen. Mange af dem bruges om mandagen, hvor Dennis har fri fra job – blandt andet for at klare alle de andre praktiske ting og forpligtelser, som hører et voksent liv til.

hæmmede, som blandt andet. Synøve tager sig af.

Denne mandag er Dennis og Synøve mest til hygge. Lidt hurtig oprydning, en smule indkøb, frokost i dagcentrets café og i klubben samme sted om aftenen.

Søndagen var nemlig lidt hård. Jane og Dennis havde et af den slags parforholdssammenstød, som krævede socialpædagogisk bistand.

Synøve forklarer:

– De har indimellem nogle problemer, fordi de misforstår hinandens kommunikation.

– Der har været nogle episoder på Janes arbejde med en fyr, der tager på hende. På den ene side føler hun sig meget krænket over det. På den anden side er hun også en lille smule stolt over, at der er én, der viser interesse. Hun fortæller om det på en måde, så Dennis misforstår hende og bliver jaloux. Og så har han meget svært ved at styre sit temperament.

– Der var nogle tråde, som de to skulle have hjælp til at rede ud i går. Ellers var det da endt i slagsmål...

At kunne magte noget

Dagen i dag er forløbet anderledes roligt. Dennis og Synøve har fået snakket lidt. Uden bebrejdelser. Synøve ved, at Dennis går helt i baglås, hvis han bliver presset og kritiseret. Han har så hårdt brug for at føle, at han magter noget. For ham er "du har ikke gjort det godt nok" det samme som "du er ikke god nok."

Derfor er succes på jobbet og i livet en stor ting, mener Synøve:

– Han har haft mange job, som ikke gik, fordi folk blev irriterede på ham. Nu er han så et sted, hvor de kan rumme han – hvor han føler, at han har en værdi. Jeg vil hævde, at Genbrugsstationen giver ham et liv så tæt på det normale, som muligt.

Det er også præcis det, hun selv arbejder på. Ved at støtte, vejlede og være i periferien, når de for eksempel er i klubben mandag aften. Så kan Dennis eller Jane hente hende, hvis de har brug for hjælp. Det sker. Dennis kommer ind imellem op at skændes med de andre i klubben.

Brunkål – nej tak

Et besøg i dagcentrets café afslører, at aftenens menu i klubben lyder på brunkål med flæsk.

Her står Dennis helt af. Brunkål er absolut ikke hans livret.

Synøve insisterer heller ikke på at holde fast i programmet. Mest på grund af det "blævrede" flæsk. Hun er vegetar.

Dennis inviterer på hjemmelavet mad hos sig selv. Han slæbte 5 kilo kartofler hjem i formiddags. Og der er nogle schnizler, han har købt tidligere sammen med Synøve.

De er fælles om de fleste indkøb. Dennis kan ikke læse, så han har brug for hjælp til at tyde deklARATIONERNE. Vigtigt – når ens forlovede nu er på slankekur.

Dennis har også brug for hjælp til at styre husholdningsbudgettet. Der er ikke mange penge at rutte med, når der skal lægges fra til ferie, gaver osv.

Det smutter ind imellem. Han kommer til at købe for dyre ting til sig selv eller Jane, og så er konsekvensen smalhals på kostbudgettet de næste uger. Det er han ikke så glad for.

Da han på et tidspunkt var ved at blive sat ud af sin lejlighed, fordi han havde brugt alt for mange penge på alt andet end husleje, bad han Synøve om hjælp. Hun er nu medunderskriver på alle bankhævninger.

Og en gang om måneden skal der aflægges regnskab for hver øre, der er brugt.

Vores dreng

– Skal jeg ikke skrælle kartofler, spørger Synøve.

Jane er kommet hjem fra arbejde med øm ryg, fordi hun har stået og pakket det meste af dagen. Hun arbejder på Bo og Naboskabets dagbeskæftigelse "Landbruget." Og Dennis sidder i sofaen og gaber højlydt.

– Nej, siger han:

– Det skal jeg nok selv.

Han rejser sig langsomt og går ud i køkkenet, skarpt fulgt af hankatten Plet, der har lugtet lunt.

Dennis giver katten mad. Det er tørfoder light – heller ikke katten skal være for tyk.

– Hvor er det godt, at I tænker på det. Det er synd, hvis katten bliver tyk. Den lider, siger

Kort & Godt

Bo og Naboskabet Vestlolland har omkring 138 pladser til borgere i eget hjem efter § 73. Folk bor i egen lejlighed, bofællesskaber eller opgangsfællesskaber. For tiden har Bo og Naboskabet 90 adresser fordelt på de fire vestlollandske kommuner. Der er omkring 110 ansatte til at tage sig af borgerne i eget hjem.

Bo og Naboskabet har tre dagcentertilbud efter § 88. De ligger alle i Nakskov. Her er allehånde aktivitets- og samværstilbud: ridning, svømning, sanseaktiviteter, kreative sysler, sport, café, klub mm. Det ene dagcenter "Landbruget" er organiseret som en arbejdsplads med blandt andet landbrug, havebeskæftigelse, pakning og montage og brændehold. I alt 90 borgere benytter dagtilbuddene – 20 af dem er beskæftiget i "Landbruget."

Organisationens størrelse giver blandt andet mulighed for et stort fagligt netværk, mange varierede bo- og aktivitetstilbud og udførelse af specialopgaver. Bo og Naboskabet har desuden egen udviklingskonsulent.

"Dennis bruger nogle evner, som i andre sammenhænge gør ham voldsomt upopulær. Han vil gerne dirigere rundt med folk. Og netop på genbrugspladsen gør en politibetjent god gavn; de færreste har helt tjek på, hvad der for eksempel er "småt, brændbart" og ikke."

Dennis har brug for hjælp til at styre husholdningsbudgettet. Der er ikke mange penge at rutte med, når der skal lægges fra til for eksempel ferier og gaver.

Synøve anerkendende.

Og Jane ranker ryggen.

– Jeg synes ikke, at jeg er rigtig egnet til at være mor. Derfor blev jeg steriliseret for tre år siden, fortæller hun:

– Plet er vores lille dreng i stedet, ikke skat?

Dennis griner ude fra køkkenet: – Joh...

En god middag

Jane tager tråden op fra søndagens sammenstød. Hun fortæller om fyren på arbejdet, der ikke kan holde fingrene for sig selv:

– Jeg vil altså ikke finde mig i det! Det er ulækkert. Og han bliver ved, selv om jeg siger, han skal holde fingrene væk.

– Men nu har jeg gjort, som du sagde, Synøve. Jeg har klaget til lederen og bedt hende om at gøre noget ved det. Hun skal få ham til at holde op.

– Det er sejt, at du turde sige det, Jane, siger Synøve:

– Lederen skal nok tage sig af det, så du kan være i fred fremover.

Jane går ud til Dennis for at hjælpe ham med grøntsager og sovs. Der piskes heftigt i gryderne og duften af mad, der snart er på vej, breder sig i hele huset.

Testsmagningen af dagens ret hos Dennis viser, at han har flere talenter.

Han er en rigtig god kok...

– Min opgave som pædagog er at opbygge en tryk og tillidsfuld relation til brugeren og herfra motivere ham til at ændre adfærd. Arbejde med hans positive kerne og gøre ham stærk nok til, at han kan komme ud i egen bolig eller videre til et behandlingshjem.

Ribe Amts Forsorgshjem

Her kan man komme direkte fra gaden

Forsorgshjemmet er sidste udvej for mange hjemløse, og netop derfor er den vigtigste opgave som socialpædagog at motivere beboerne til at vælge positive løsninger frem for den destruktive adfærd, de plejer

Af Tina Juul Rasmussen

Foto: Sonja Illskov

“Boform” står der bare på skiltet oppe ved vejen. Det kræver måske lidt inside-viden at gennemskue, hvad det ord lige dækker over. 30 meter ned af en lille vej, inde i en gård, ligger så “boformen” – en lav, små-anonym bygning, gemt lidt af vejen.

Lige inden for hoveddøren i en sofagrube sidder en håndfuld mænd og får sig en smøg og en rolig sludder. Alle kigger op og hilser høfligt. Døren til kontoret over for er lukket, så personalets snak når ikke ud. Nede af gangen i en af fællesstuerne får to gutter sig et pot skomager ved billardbordet – uden så mange ord. Og akvariefiskenes gør heller ikke meget væsen af sig. Så i det hele taget er her ganske stille.

Umiddelbart kunne stedet med de lange, lyse gange, fællesrum, mange døre og små toiletter minde lidt om et vandrehjem, hvor alle gæsterne er gået på sightseeing i byen og senere vender larmende hjem, fulde af indtryk.

Ribe Amts Forsorgshjem er dog langt fra et

vandrehjem, men en såkaldt §94-boform “til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller kan opholde sig i egen bolig og derfor har behov for et midlertidigt botilbud”. Eller som Ulla Engstrøm, socialpædagog på stedet, udtrykker det:

– Folk spørger mig tit, hvordan jeg kan vide, at det er rigtigt, når folk kommer her og siger, at de er hjemløse. Så er det, jeg siger: Det ved jeg, fordi ingen kommer her frivilligt, hvis de har andre muligheder. Det er ikke et sted, man kommer for at spare på huslejen. Det er sidste udvej.

Ikke fordi her ikke er rart at være. Eller grimt. Tværtimod. Lyst og venligt, kunst på væggene, mange gode faciliteter, tilbud og muligheder. Og med et personale, som dag og nat står klar til at tage imod. Tage en snak. Tage på tur. Tage med ud og se på lejlighed. Tage telefonen og ringe til myndigheder, instanser, banker og boligselskaber. I det hele taget tage hånd om både de mange praktiske problemer, den enkelte hjemløse slås med og de mere følelsesmæssige, sociale og adfærdsmæssige udfordringer, der byder sig i en tilværelse med misbrug, nedture og uden tag over hovedet.

Lyder det tungt og trist, skal man bare se på Ulla Engstrøm storsmilende ansigt, når hun fortæller om sit arbejde.

– Det går ind under huden på én. Enten elsker man det – eller også løber man skrigende væk efter 14 dage, lyder det bramfrit og levner ingen tvivl om, hvilken kategori hun tilhører.

Rydder op i ruinerne

Trods stilheden er forsorgshjemets 40 pladser i øjeblikket fyldt op, så kommer der nye og banker på, må Ulla og hendes kollega rede op andre steder. – Man kan komme ind direkte fra gaden, og mange af dem, som gør det, har været hjemløse i flere år. Vi er den eneste institution i amtet, man ikke skal visiteres til. Stort set alle her er misbrugere – mange på stoffer. Vi får også flere og flere psykisk syge i takt med at sengepladserne på de psykiatriske afdelinger nedlægges. Og de, som har dobbelt diagnose – stofmisbrug og psykisk sygdom på én gang – kan systemet ikke håndtere. Psykiatrien tager sig ikke af stofbehandling, og mange behandlingssteder for narkomaner tager ikke psykisk syge. Så mange af dem havner her, fortæller Ulla Engstrøm, mens hun viser rundt i de mange værksteder, aktivitetsrum og “Lejligheden” – et aktiveringstilbud, som Ulla og en kollega ansvaret for.

Beboerne kan male, styrketræne, bruge computer, spille spil, lave mad sammen, se tv og video, få lysterapi, arbejde på smedeværksted eller i pakkerum – bare for at nævne nogle af mulighederne. Men gør de så det? Både ja og nej, siger Ulla Engstrøm.

– Når folk kommer her, ligger deres liv ofte i ruiner, så de skal bruge et stykke tid på at lande og finde sig selv. De første dage går med at ordne mange praktiske ting – økonomi, ringe rundt til myndigheder, boligselskaber osv., og i det hele taget få styr på hvad de mener, vi kan være behjælpelige med. Når det er faldet lidt

Kort & Godt

80 procent af beboerne på Ribe Amts Forsorgshjem kommer fra Esbjerg – og er næsten udelukkende mænd. De bor her fra et par dage til et par år.

Her er ansat 10 assistenter, hvoraf fire er pædagoger, en social- og sundhedsassistent, en socialrådgiver, to kontorassistenter, en sygeplejerske samt forstander og sous-chef.

Udover boformen råder forsorgshjemmet over en butik og snedkerværksted et andet sted i Esbjerg. Pt. bygges også et alternativt plejehjem for hjemløse på området.

Forsorgshjemmet tilbyder efterforsorg i et år efter en beboer er flyttet i egen bolig

Cirka 10-12.000 personer skønnes at være berørt af hjemløshed i løbet af et år. Tyve procent af dem er kvinder. Ingen kender dog det præcise antal.

Der var 67 §94 boformer i Danmark med 2659 pladser i 2003. I gennemsnit opholdt en hjemløs sig her 112 dage. Tre ud af fire indskrevne var mænd, deres gennemsnitsalder var 41 år – kvindernes 39,9 år

på plads, er min næste opgave som pædagog at arbejde med at motivere dem til en ændring i deres liv. Vi arbejder ud fra en teoretisk ramme, som den svenske psykolog Per Revsted har lavet om motivationsrelation. Vores udgangspunkt er en holdning om, at "ingen er håbløs". Og min opgave som pædagog er så at opbygge en tryk og tillidsfuld relation til brugeren og herfra motivere ham til en anden adfærd – arbejde med hans positive kerne og gøre ham stærk nok til, at han kan komme ud i egen bolig eller videre til et behandlingshjem, siger Ulla Engstrøm, men understreger, at hvis man er typen, der ønsker hurtige og synlige resultater skal man finde et andet sted at arbejde.

– Når man har været misbruger i 30 år, sker der ikke en ændring fra dag til dag. Det sker over tid – for mange tager det årevis – så det handler om at se de små skridt. Men jeg kan hjælpe med at mindske den destruktive adfærd, som især misbrugerne har. Det gør jeg blandt andet gennem såkaldte konfrontationsamtaler, som tager udgangspunkt i her-og-nu-situationer. Jeg konfronterer brugeren med, at det han siger, ikke er den adfærd, jeg observerer. Der er for eksempel en, som fortæller mig, at han ønsker at holde op med at drikke. Men det, jeg ser er, at han bliver ved med at drikke. Så konfronterer jeg ham med det – og foreslår, at vi taler om, hvad der ligger til grund for, at

han drikker. Men fordi mange er nervøse og føler, at de er her på vores præmisser, tror de, at de skal sige noget bestemt, før vi vil hjælpe dem. Nogle er også tilpassede og har lært, at hvis man opfører sig på en bestemt måde, får man lettere sine ting løst. Min opgave er at vise dem, at de ikke behøver at være tilpassede. De må godt smide facaden – vi kan godt rumme, at de er vrede og aggressive, kede af det og grædende. Hvis vi ikke kan det, er vi med til at lægge låg på, og så sker der i hvert fald ingen forandring, fastslår Ulla Engstrøm.

Har mistet troen

På vejen forbi billardrummet får Ulla sig en hurtig sludder med Tage, som står bøjet over det grønne klæde. Tage er en tidligere beboer, som nu har sin egen lejlighed i Esbjerg, men stadig kommer på forsorgshjemmet hver dag og giver en hånd med i køkkenet.

– Vores opgave er som med Tage at ruste folk til at bo i egen bolig. Det er vores erklærede mål. Men hvis vi slipper dem for tidligt, kommer de bare igen. Det giver dem et ekstra nederlag, og mange reagerer ved at blive mere angst – det lyser ud af dem, når jeg siger ordet "bolig". Derfor handler mit arbejde i bund og grund om at motivere dem – med alle de gode ting: Omsorg, støtte, tro, håb... Mange tror ikke selv på det længere. De ser kun destruktive

– "Folk spørger mig tit, hvordan jeg kan vide, at det er rigtigt, når folk kommer her og siger, at de er hjemløse. Så er det, jeg siger: Det ved jeg, fordi ingen kommer her frivilligt, hvis de har andre muligheder. Det er sidste udvej."

løsninger. Som motivationsarbejder har jeg derfor ansvaret for at motivere, men brugeren har selv ansvaret for sit liv. Så hvis en truer med at hoppe i havnen, kan jeg kun sige: "Det vil jeg ikke have, at du gør. Men hvis du gør det, er det dit eget valg."

I gården foran forsorgshjemmet pumper techno-musikken ud af et åbent vinduet. Inden for går en ung fyr rundt med gulvspand og klud og er ved at gøre bænke, håndvægte og vægtstænger rene. At dømmen efter hans overarme er det ikke første gang, han er her.

– Hvad fanden, Ulla – her plejer du sgu aldrig at vise dig, griner han, da Ulla Engstrøm stikker hovedet indenfor.

– Nej, men måske kunne du en dag lære mig, hvordan man bruger udstyret, griner hun tilbage – og mødes af et par skeptiske, men smilende øjne.

Så selv om Ulla Engstrøm måske ikke lige pumper jern med brugerne, gør hun mange andre ting. Udover den direkte kontakt med beboerne, løser hun praktiske og administrative opgaver på kontoret, planlægger og deltager i aktiviteter både i og uden for huset – fra samtaler over sport til hygge og sjov. Og når man har med misbrugere at gøre, hænder det, at aftalen fra i går ikke bliver til noget i dag.

– For eksempel vil mange rigtig gerne ud at gå en tur i skoven – komme ud og få noget luft. Men de gør det ikke selv – de kommer simpelt-

hen ikke op af sengen og af sted, fordi så er den næste pibe hash vigtigere. Jeg skal vise dem, at det er dejligt at gå en tur. De må ikke misbruge her på forsorgshjemmet, de skal gå uden for matriklen – og er de meget skæve eller fulde, sender vi dem op på værelset for at sove ud. Men vi kan ikke sige, at de ikke må misbruge, fordi det er jo netop deres problem, siger Ulla Engstrøm og fortsætter:

– Og det er netop hvad jeg elsker ved dette sted og arbejde. Den måde vi tager imod brugerne på – mange af mine kolleger har været her i rigtig mange år – og de har stadig en tro på, at denne gang virker det! Også selv om de har sendt en bruger i behandling mange gange før. Den ånd og det håb beundrer jeg. Plus den dynamik, der ligger i at arbejde flere faggrupper sammen. Som pædagog ser jeg på det adfærdsmæssige, mens en sygeplejerske måske ser mere på diagnosen – vi har forskellige indgangsvinkler, og det er en stor fordel, fordi jeg som pædagog bliver mere bevidst om, hvor min faglighed ligger. Hvis arbejdet her bare handlede om at give dem en seng at sove i og så sende dem videre i egen bolig, ville alle pædagogerne pakke sammen. Det gider vi ikke. Der er en grund til, at der er ansat pædagoger på et forsorgshjem – netop at vi er uddannet til at observere, analysere, reflektere og derudfra finde nye handlemuligheder, fastslår Ulla Engstrøm.

Hvis arbejdet her bare handlede om at give dem en seng at sove i og så sende dem videre i egen bolig, ville alle pædagogerne pakke sammen. Det gider vi ikke.

Børne- og Ungdomscenter Ranum

Struktur giver ro i hovedet

For de autistiske børn og unge er intet overladt til tilfældighederne. Overblik og forudsigelighed betyder, at de får styr på hverdagen

Af Susannah Pedersen

Foto: Sonja Iskov

Skolebussen fra Ålborg triller ind på p-pladsen foran Børne- og Ungdomscenter Ranum. Pædagogen Thomas P. Sørensen skynder sig ud. Han skal hente Christian og lige have dagens bulletin fra minibussens chauffør.

Det går nemlig ikke altid stille for sig – dér i bussen på vej hjem fra skole. Lige for tiden bliver Christian tit uvenner med de andre børn.

Thomas får øje på en stor, rund medalje af pap, der sidder på Christians jakke.

– Hvorfor har du fået en medalje, Christian, spørger han.

– Det er fordi, jeg har ladet være med at drille de andre børn – inde i Ålborg-skolen, lyder svaret langsomt og tydeligt.

– Du er godt nok dygtig, konstaterer Thomas og giver drengen et klem.

Christian er otte år og har autisme. Han er den eneste i sin lille gruppe på Børne- og Ungdomscentret, som har et sprog. Hvilket man ikke skal lade sig snyde af. Christians ordforråd er en del større end hans begrebsverden.

– Christian kan tale om fodbold og Barcelona. Derfor kan det se ud som om, at

han er et kvanteskridt foran de andre, fortæller Thomas:

– I virkeligheden er han mest rigtig god til at gentage ord. Han er lidt som den tre-årige, der hele tiden spørger “hvorfør” uden altid at forstå forklaringerne.

– Til gengæld snakker han meget. Og det kan de andre børn ikke altid have...

Gå til tavlen

Børne- og Ungdomscenter Ranum ligger lidt syd for Løgstør og er hjem for 16 børn og unge med gennemgribende udviklingsforstyrrelser. Christian hører til blandt de otte børn og unge, som har autisme.

Han bor dør og dør med Anders i en børnegruppe med plads til fire børn.

– Christian skal gå til tavlen, siger Thomas venligt, da drengen har fået bakset al vinter-overtøjet af.

Christian går resolut ind på sit værelse og tjekker tavlen på endevæggen. Under torsdag er en række enkle billeder klæbet op med velcro. Christian river det øverste af og putter det i en lille boks, der hænger ved siden af. Det var tegningen af et toilet.

– Du skal på toiletet, konstaterer Thomas – mest for at understøtte billedet med ord; Christian er allerede på vej derud.

Alle børnene har tavler. Det er med til at give børnene overblik og struktur. Tavlerne visualiserer, hvad børnene skal i hvilken rækkefølge i løbet af dagen. Desuden får børnene små støt-

tetavler til de enkelte aktiviteter. Når én f.eks. skal hente vasketøj, får han en lille “strip” med, der viser rækkefølgen i billeder. Systemet udvikles og nuanceres til stadighed, alt efter hvor gode børnene er til at bruge det.

– Det virker, siger Thomas:

– Børnene skal hele tiden have styr på, hvad de skal nu, hvor længe de skal det, og hvad de skal bagefter. Da Christian flyttede ind, gik han konstant ængsteligt rundt og spurgte: hvad skal jeg nu, hvad skal jeg nu...

– Nu tjekker han selv sin tavle om morgenen. Ligesom han hver aften går ud og tjekker personaletavlen, hvor der er foto af de pædagoger, der kommer næste dag.

Pædagogerne arbejder i faste teams. Det er med til at skabe den ro og forudsigelighed, som børnene er så afhængige af.

Når alt fylder lige meget

– Nåh – supermand...

Christian behøver ikke at høre mere. Han går til tavlen og tager næste skilt, der viser, at han skal lægge tøj på plads. Forinden har Rasmus (navnet er opdigtet; red) været i gang med at sortere det nyvaskede tøj, så der ligger pæne bunker på bænken udenfor børnenes værelser. Han ordner næsten altid vasketøj. Han er det sarteste barn i gruppen; han bliver forstyrret af alt omkring ham. Lyde, lugte, synsindtryk – alt skal han forholde sig til, fordi det går ind i hovedet med nøjagtig samme styrke. Han bliver afbrudt i alt, hvad han foretager sig,

Kort & Godt

Børne- og Ungdomscenter Ranum blev etableret i 2004. Det er en døgninstitution for børn og unge med autisme og andre gennemgribende udviklingsforstyrrelser.

Centret drives af Nordjyllands Amt. I 2007 overgår det til Aalborg Kommune

Institutionen har plads til 16 børn og unge i alderen 0-23 år. Der er to afdelinger: én for børn og unge med autisme og mentale handicap og én for børn og unge med andre gennemgribende udviklingsforstyrrelser.

Der er omkring 50 ansatte på Børne- og Ungdomscentret inklusiv fastansat afløsningspersonale. Heraf er 26 pædagoger.

“Han kan skam både sige “din fede ko” og “store idiot” – uden at vide, at han på den måde kan såre. Lidt svært at høre på, når man skal bevare roen. Her nytter det ikke at skælde ud. Så ender alt i kaos og frustration med mad og tallerkner flyvende gennem luften.”

og det skaber kaos og frustration. Han kan gøre skade på sig selv eller andre.

Derfor har han ekstra støtte. Han skærmes af én pædagog, der hele tiden forsøger at holde ham fast i det, han er i gang med. Og han skal helst være i gang med noget hele tiden – derfor vasketøjstjansen.

Christian tager sit tøj stykke for stykke og rækker det til Thomas, som lægger det på plads i skabet. Thomas er meget bevidst om hele tiden at sætte ord på det, han får i hænderne. Det understøtter Christians sprog; er med til at give ham konkrete ordbilleder.

De når frem til en trøje, Christian ikke vil vedkende sig:

- Nej, det er Anders', udbryder han.
- Så lægger du den ud i Anders' bunke, siger pædagogen.
- Det var godt, Christian. Nu kigger du på tavlen og tager det næste billede...

– Øøø

Christian dækker bord til eftermiddagssnacks. Anders skal sidde i stuen sammen med Thomas. Christian og Rasmus skal være i køkkenet sammen med den anden pædagog i teamet, Hanne Rasmussen. Et forhæng rulles for i køkkenkrogen, så de to drenge kan spise uforstyrret. Det har de begge brug for.

Hverken sted eller selskab er tilfældigt. I børnegruppen er intet overladt til tilfældigheder. Alle børnene har mapper, der minutvist beskriver, hvad der skal ske hvornår og hvordan. Det

Alle børnene har tavler. Det er med til at give børnene overblik og struktur. Tavlerne visualiserer, hvad børnene skal i hvilken rækkefølge i løbet af dagen.

De skal til svømning. Helt som sædvanligt Hver torsdag lejer Børne- og Ungdomscentret i Farsø et par timer. Det er lykken...

sikrer blandt andet, at alle pædagoger gør tingene ens. Mapperne indeholder desuden procesbeskrivelser for alle tænkelige situationer, børnene kan geråde sig ud i – f.eks. i forhold til spisning. Her er anvisninger på, hvordan maden skal serveres, hvad der skal siges og hvor meget “elastisk” det enkelte barn må få. Og går det galt ved pædagogerne præcis, hvordan situationen skal tackles.

Christian tror, at han skal spise sammen med Thomas. Han protesterer højt over bordplanen, indtil Thomas fortæller ham, at det er OK at spise med Hanne.

Han falder ned igen – med et langstrakt “øøøv”.

Hanne tager det i stiv arm. Christians reaktion ville have været langt værre, hvis ikke Thomas havde fortalt, hvad der skulle ske:

– Enten ville han lukke totalt af overfor mig. Eller også ville han begynde at kalde mig de værste gloser, han har lært. Og dem har han altså ikke lært af kollegerne, griner hun:

– Han kan skam både sige “din fede ko” og “store idiot” – uden at vide, at han på den måde kan sår.

– Lidt svært at høre på, når man skal bevare roen. Her nytter det ikke at skælde ud. Så ender alt i kaos og frustration med mad og talerkner flyvende gennem luften.

En “dimler”

Anders spiser med ur.

Ellers kunne der gå tre kvarter med at få

spist et stykke knækbrød.

Uret er sat til et kvarter og står foran ham, så han både kan se og høre det. Det er med til at holde ham fast i det, han nu skal koncentrere sig om.

Thomas har gjort en plade klar til ham. Her er fotos af de madvarer, som står på bordet.

– Hvad kunne Anders godt tænke sig, spørger han og får billedet af knækbrød stukket i hånden.

– Kunne Anders godt tænke sig noget på?

Anders viser, at han gerne vil have smør. Og saftvand.

Anders spiser roligt, mens han ind imellem udstøder små, nynnende lyde. Han er glad for musik; har netop danset rundt til den julemusik, han en smule utidigt fik valgt til cd-afspille- ren.

Anders er dét, pædagogerne beskriver som en “dimler.” Han fortaber sig let i de ting, han er i gang med og gentager det samme – igen og igen. Han kan sidde og “dimle” med en pind i en uendelighed. Stå og lade regnvandsdryp fra tagrenden sile ned over ansigtet, indtil en voksen tager ham væk. Eller bare høre musik. Indtil det bliver alt, alt for meget.

Derfor uret. Og særlig planlagt socialmotorisk træning, hvor Hanne f.eks. “dimler” ved siden af Anders. Det er med til at fastholde hans opmærksomhed.

Anders har et godt tandsæt. Det mærker pædagogerne, når han bliver frustreret og ked af det. Hjulpet på vej af Hannes træning er de så begyndt at pakke ham ind i et tæppe, tage

ham på skødet og gubbe ham på ryggen, når de kan mærke, at den er ved at være gal. En god strategi. Anders er selv begyndt at opsøge ledige knæ, når han er ked af det. I stedet for at bide.

Lykken i vand

Uret ringer – Anders nåede to stykker knækbrød. Han tjekker dagsskemaet på tavlen, ligesom de andre børn.

De skal til svømning. Helt som sædvanligt om torsdagen, hvor Børne- og Ungdomscentret har lejet svømmehallen i Farsø et par timer.

Det er lykken...

For Christian, der er så modig, at han tør springe fra én-meter vippen. For Anders, der er så stor en vandhund, at han hopper i havnen, hvis han får mulighed for det – også om vinteren. Og for Rasmus, der soler sig i Hannes nær-værende: “Åh, du er så dygtig...”

Botilbuddet Thinggade i Skive

Hvem der kunne gå på vandet ...

Selvhøjtidelighed er her ikke så meget af – hverken blandt medarbejderne eller husets beboere

Af Susannah Pedersen

Foto: Sonja Iskov

– Hej med dig, din dejlige ..... kælling!

Sune sidder i sin el-stol og spærrer vejen. Sådan i al venskabelighed.

Han griber fat i Nicole og inviterer hende med ud på en køretur. Gerne helt ud på gågaden – trods brosten og snevejr.

– Sidst du kørte gennem Tinggade med mig på skødet, gloede folk på os, som om vi var dybt åndssvage. Kan du ikke huske det?!

Sune griner hjerteligt. Og Nicole fortsætter:

– Lad os gemme det, til vi rejser på ferie. Dér kender de os ikke...

– “Skan-da-le i Thing-ga-de,” siger Sune stavelse for stavelse.

– Ja, så slipper vi også for, at der pludselig står “Skandale i Thinggade” med fede typer hen over hele forsiden af Skive Folkeblad.

Replikkerne flyger mellem unge Sune og pædagogen Nicole Marciniak. Så hurtigt de nu kan komme ud af Sunes delvist lammede hoved og mund. Sune har vid og lufter det gerne sammen med Nicole, der er husets teamkoordinator og med egne, selvironiske ord ind imellem fungerer som “det festlige indslag” i hverdagen.

Selvhøjtidelighed er der ikke så meget af i

Botilbuddet Thinggade i Skive. Hverken blandt medarbejderne eller husets beboere. Dem er der otte af – seks mænd og to kvinder – i alderen 21 til 46 år. De bor her, fordi de har fået en hjerneskade som følge af for eksempel en trafikulykke, hjerneblødning eller blodprop. De fleste har af samme grund også omfattende fysiske handicap.

En halv græsplæne – igen

Tommy sidder lidt for sig selv i opholdsstuen. Hans faste aftenhjælper, pædagogen Sofie Berg Poulsen, er lige gået med Sune op i lejligheden for at hjælpe ham med at blive klædt om. Eller rettere – ud. Sune insisterer på at møde udklædt til middag og fastelavnsfest i aften.

Tommy lyser op, da han ser Nicole:

– Goddaw... Skal du så også prøve, om du kan komme til at se lidt ordentlig ud i dag?! Nej vel – for du er sgu’ så pæn, konstaterer han.

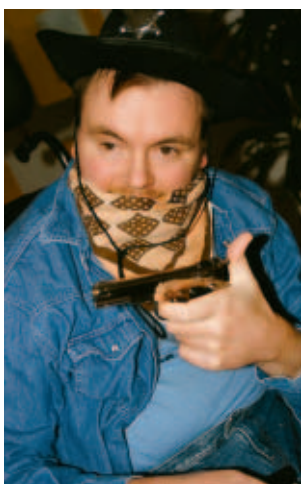
Tommy er 43 år og hjerneskadet på grund en serie hjerneblødninger. Han har ikke altid tjek på, hvor han er, og hvad han laver dér. Men lige nu er han utrolig veloplagt.

– Skal vi ordne borddækningen, spørger Nicole.

– Ja, gør I bare det...

Han rejser sig alligevel – lidt usikkert på benene og får en skål salat stukket i hænderne.

– Nåh, skal vi også have en halv græsplæne i dag, siger han og stiller skålen på et af bordene. Tager sin rollator og går tilbage efter mere.

Struktur for hvem?

Tommy ser kun dét, der er lige foran ham. Han har såkaldt tunnelsyn. Så Nicole giver ham de enkelte dele én ad gangen: "Her er Bodils bestik"; "Og Kims drikkekrus."

Tommy kender bordplanen. I de to år, botilbudet har eksisteret, har folk haft faste pladser omkring spisebordene. Helt i tråd med neuropsykologernes anbefalinger om en genkendelig og struktureret hverdag for hjerneskadede mennesker.

Men – det bliver ikke nødvendigvis ved med at være sådan.

Sune har sat sine personlige spørgsmålstegn ved fornuften i så snævre rammer, fortæller husets forstander, Poul Erik Hansen:

– Sune er den første, der kommer ned til morgenmad. Han sidder ved det ene bord. Dernæst kommer Kim – han sidder ved det andet. Så spørger Sune: hvorfor skal jeg altid sidde alene om morgenen...?

– Mange af beboerne nyder den faste struktur – ingen tvivl om det. Så er der ingen fare for, at de begår fejl. Men det smitter jo af. Spørgsmålet er, om ikke vi som medarbejdere også er ved at blive lidt for afhængige af de faste rammer. Er de altid til for beboernes skyld?

– Se, sådan nogle ting diskuterer vi meget lige for tiden i personalegruppen. Det er vældig interessant...

Du er så pæn...

Der er trængsel omkring de to borde, selv om tre af beboerne spiser hos sig selv. Kørestolene fylder. Og hver beboer har en medarbejder til at hjælpe sig med maden. Poul Erik sidder hos Sune, der har meget svært ved at styre den ene arm, han kan bruge. Sofie hjælper Tommy.

– Åh, du er så køn. Og pæn, siger Tommy og læner sig kærligt op ad Sofie.

– Det gør virkelig noget for ens selvtillid at være sammen med dig, Tommy, griner hun:

– Kan du lide bønnespiser?

– Når det er dig, der serverer, kan jeg da lide alt.

Tommy og Sofie smådriller hinanden. Snak, vittigheder og grin fylder rummet – her spises hverken i stilhed eller efter klokkestreng.

Langt henne i måltidet kommer et fad ovnbagte kartofler forbi. Tommy lægger an til at gaffe én, men stoppes hurtigt af social- og sundhedsassistenten Inge Hvass, der sidder lige over for ham.

– Nej Tommy. Ikke mere. Vi skulle jo nødigt have, at du pludselig ligger der...

Føj for en cykel

Tommy har type 1 diabetes. Han får insulinindsprøjtninger to gange om dagen og mad hver anden time. Alligevel kører blodsukkeret som sinuskurver. Det hænder, at han bliver så syg,

at han falder om. Så medarbejderne er strikse med diæten. Tommy skal hverken have for lidt eller for meget mad.

Tommy trækker gafflen tilbage – under protest:

– Du er sgu' så nærig. Bare ikke overfor Morten, mener han:

– Grim er du også. Og gal...

Han vender sig mod Sofie:

– Dig kan jeg vist godt læne mig op af. Du er så pæn – og rar. Nåh jah, det med rar, ved jeg nu ikke rigtig. Men pæn...

Motion er med til at holde sukkersygen i ave, så Tommy skal helst betjene husets motionscykel hver dag. Den står i et hjørne af opholdsstuen – og er ikke lige Tommys kop the:

– Uha nej, den er træls, siger han.

Han har ikke været på den i dag. Han er så forkølet, at han nærmest drypper ned i tallerkenen.

Inge rækker ham en serviet, så han kan tørre sig:

– Din næse er jo helt rød. Vi skal da vist have købt nogle lommeterklæder med balsam...

– Nåh, kan du også være helt rar...!, kommer det lynhurtigt fra Tommy.

Kort & Godt

Botilbudet Thinggade er et boligtilbud for voksne med erhvervet hjerneskade og fysiske handicap. Botilbudet blev etableret i 2004 på gågaden i Skive.

Tilbuddet har plads til 8 voksne mellem 18 og 50 år. De fleste af beboerne er senhjerneskadede; en enkelt har sclerose. De har alle et omfattende pleje-, omsorgs- og støttebehov. Botilbudet har to ekstra pladser i et annekset et andet sted i byen.

Botilbudet drives af Viborg Amt. Fra 1. januar 2007 overgår institutionen til Skive Storkommune.

Institutionen har ca. 30 medarbejdere, heraf er 27 fastansatte. De er blandt andet pædagoger, ergoterapeuter, social- og sundhedsassistenter og medhjælpere.

På landsplan er der omkring 20 botilbud for voksne med erhvervet hjerneskade.

“At drikke en kop kaffe sammen og gribe glimtet, når det er der. At opleve nærheden. At grine sammen. Humor er vigtig her. Det er tit, når vi griner sammen, at glimtet af mennesket bag hjerneskaden viser sig.”

Det var personalet, som sidste år luftede tanken om at gøre en tradition ud af fastelavn. Og nej – der er hverken fremmøde- eller udklædningstvung. Til gengæld er der en god chance for, at festen bliver endnu mere festlig næste år. Beboermødet overvejer nemlig et forslag om at gøre en rigtig begivenhed ud af fastelavn ved at servere sodavand og vin til maden.

Beboerne i Thinggade i Skive bor her, fordi de har fået en hjerneskade som følge af for eksempel en trafikulykke, hjerneblødning eller blodprop. De fleste har af samme grund også omfattende fysiske handicap.

Galgenhumor

Der er også alvorlige dage. Med glimt af et liv, som var. Klare øjeblikke, der viser gemte evner og uopnåelige drømme. Bag det handicappede ydre er der stadig hjerner, som ved, hvornår Rundetårn blev bygget. Og at det ville have været rart at få børn.

En vis galgenhumoristisk tilgang til egen for-måen og virkelighed ses også. For eksempel hos den 31-årige lammede unge mand, hvis far ikke kan slippe tanken om at genskabe noget af det, der var før. Faren synes, medarbejderne skal træne sønnen, så han bliver bedre motorisk. Men hvad ønsker han egentlig selv:

– Jeg har sgu' altid godt kunne tænke mig at lære at gå på vandet...

De små ting er store

– Man kan godt glemme alt om at lege støt-tepædagog, når man arbejder her, konstaterer Sofie:

– Vores beboere er voksne mennesker, som et eller andet sted stadig har en normal tilgang til tingene. At sætte en masse aktiviteter i gang, fordi de "er gode for jer," giver ikke mening. Selv om folk er handicappede, er de jo lige så individuelle, som før skaden skete. De har ikke nødvendigvis så meget tilfælles.

Her i huset er det nu'et, der er væsentligt, mener Sofie. Det er netop de små ting, som kan være store:

– At drikke en kop kaffe sammen og gribe glimtet, når det er der. At opleve nærheden. At grine sammen.

– Humor er vigtig her. Det er tit, når vi griner sammen, at glimtet af mennesket bag hjerneskaden viser sig.

– Men...., siger hun med et smil:

– Jeg synes jo nok, det kunne være rart, hvis der f.eks. skete lidt mere ud af huset. Så folk kunne få nogle andre oplevelser.

– Sådan tænker min pædagog-hjerne. Det er ikke sikkert, at beboerne har det behov.

En rigtig fest

En kø af elkørestole og en enkelt rollator snor sig fra opholdsstuen og ud gennem køkkenet. Der er lige en lille, men fyldt fastelavnstønde, som skal bankes ned.

Bodil er klædt ud som pulverheks med langt, ravesort hår. Kim giver den som cowboy med knaldende tilbehør. Og Sune har fundet en politikasket, der er så stor, at den skvatter ned over øjnene på ham, hver gang han giver tøndens et dask.

Ja – det var personalet, som sidste år luftede tanken om at gøre en tradition ud af fastelavn.

Og nej – der er hverken fremmøde- eller udklædningstvang.

Til gengæld er der en god chance for, at festen bliver endnu mere festlig næste år.

Beboermødet var nemlig positivt stemt for Sunes forslag om at gøre en rigtig begivenhed ud af fastelavn ved at servere sodavand og vin til maden.

Den sikrede døgninstitution Egely i Nørre Aaby

Her er fem procent meget

Faste spisetider og låste døre skaber ro i det kaos, de unge har med i bagagen. Pædagogerne på Egely dyrker de øjeblikke, hvor den unges liv ser næsten normalt ud – som når Anders og Ali spiller badminton

Af Bille Sterll

Foto: Sonja Iskov

Selv kartoffelskrælleren er låst inde i et skab. Og det skab står inde i et rum, der også er låst. Klokkeren 22 hver aften bliver en særlig væg rullet ned og lukker af mellem køkken og spisekrog, så gryder og stegepander bliver låst inde.

Her til frokost er det nu svært at se, at det skulle være nødvendigt. To knægte sidder ved det dækkede bord sammen med to pædagoger, en skolelærer og en køkkenassistent,

– Vil du række mig remouladen? spørger Ali.

– Kun hvis du skriver "MOR" med den, driller pædagogen.

Og Ali skriver omhyggeligt på sin torskerogn med store, gule bogstaver. MOR.

– Kan du smage kærligheden? At du har gjort noget ud af det? spørger pædagogen.

Drengene griner.

De unge på Egely er mellem 15 og 17 år gamle. Drengene er i overtal – og mange har en anden etnisk baggrund end dansk. De fleste har begået grov kriminalitet: røveri, vold, vold-

tægter eller drab.

Når de unge kommer til Egely, er de vant til at sove til langt op ad dagen. Mange har et voldsomt misbrug af hash, piller, lightergas og hvad de ellers kan få fat i. På Egely bliver de nulstillet.

– Vi sørger for at de får vendt deres døgnrytme og kommer ud af deres misbrug. Vi skaber ro, siger Anders Foldager, der har arbejdet som socialpædagog på Egely i syv år.

Hjemmebag og låste døre

På Egely bliver de unge mødt af faste rammer og regler fra væg til væg.

Mad og sengetider ligger fast, de skal op hver morgen, og de skal være ude fra deres værelse fra 8.30 til 15. De kan vælge at gå i skole eller arbejde på værkstedet. Tjansen med støvsugeren og den store maskine, der vasker gulvet, går på tur mellem de unge.

– De unge behøver ikke bruge deres energi på at spekulere over, om de kan komme ud, for de kan ikke komme ud. De kommer fra kaos udenfor til faste regler. Her er trykthed og ro og troværdige voksne, som gider dem – 24 timer i døgnet. Om det så er om natten, kan de trykke på en knap så kommer der en pædagog, siger Anders Foldager,

Her er bordtennis. Fjernsyn på værelserne. Hjemmebagte boller til frokost. Og så er alle døre låst, porten er kameraovervåget og det hele er forsvarligt omringet af en fem meter høj betonmur. Skulle det lykkes en ung at komme

forbi de mange låse, slutter udflugten ved den lille luge i muren, som læser folks fingeraftryk. Kun godkendte fingre får porten til at svinge op.

Ali og Paco er de eneste unge ved frokosten i dag. En dreng er i retten, en anden holder møde med sin advokat. Og den nye, som kom i morges fra arresten med sine ting i en plasticpose fra Brugsen, har været i bad og er gået på hovedet i seng.

Ved frokostbordet taler alle dansk. Drengene må gerne tale deres eget sprog indbyrdes, men når alle er til stede, foregår det på dansk.

– Tak for mad, siger Ali og Paco og sætter deres tallerkner i opvaskemaskinen. Ingen rejser sig, før alle er færdige med at spise.

– Du skal lige ha' redt din seng Paco. Dit værelse ser jo forfærdeligt ud, siger Anders drillende. Han ved godt, at vi har siddet inde på Pacos værelse og snakket.

Koncentration med saven

Efter frokosten går drengene i sølvværkstedet med Anders.

– Hvad type sølv skal I have?

– 1,0 svarer Ali uden at tøve. Paco vælger 1,5. Det er bredden på den sølvtråd, de bruger til at lave de blanke sølvkæder, de fleste af drengene på afdelingen går med om halsen.

Anders låser rullen med sølvtråd ud af ska-

bet, mens drengene henter skruetvinger. Tråden bliver omhyggeligt vejlet – der betales efter vægt. Tallene føres ind i et skema i et blåt ringbind, Anders henter frem.

Drengene går i gang med at rulle sølvtråden op i en lang, tæt spiral. Så saver de forsigtigt spiralen over, så den bliver til små ringe, der kan lukkes med en tang og sættes sammen til en kæde.

– Anders, er du god til at save, spørger Ali.

– Jeg er kanongod til det. Nu skal jeg vise dig en smart måde at save på, siger Anders.

Begge drengene holder tungen lige i munden, mens de saver. Bare en enkelt forkert eller overilet bevægelse med den fine klinge kan få sølvtråden til at springe om ørerne på dem. Ali på 15 år har været her i tre måneder. Snart skal han videre til et opholdssted.

– Jeg glæder mig til friheden. Hvis jeg opfører mig ordentligt, altså rigtigt ordentligt, så kommer jeg måske hjem efter sommerferien. Jeg skal også have renset alt mit sølv, inden jeg rejser, siger han.

– Har du afregnet, så du ikke skal af med en halv million, spørger Anders.

– Ja, selvfølgelig har jeg afregnet.

Før dommen for røveri var Ali i gang med at læse på teknisk skole. Han vil gerne være IT-supporter, for han er overbevist om, at computere er fremtiden.

– Du må hellere tage en snak med studievej-

På Egely bliver de unge mødt af faste rammer og regler fra væg til væg.

Mad og sengetider ligger fast, de skal op hver morgen, og de skal være ude fra deres værelse fra 8.30 til 15. De kan vælge at gå i skole eller arbejde på værkstedet.

lederen. Det hold, du gik på, er jo kommet meget længere, så du skal nok starte på et andet hold, siger Anders.

Et godt sted men ikke for længe

Telefonen i Anders' bælte ringer.

– Afsnit B, det er Anders.

Det er Bettina, Pacos kontaktperson, som skal købe nogle ting til Paco.

– Køb noget parfume. Den der hedder Privacy, det er min stil. Og noget gele, siger drengen. Han smiler ind i telefonen. Han er 17 år og har været her en måneds tid.

– Det er især de her øjeblikke i værkstedet, hvor vi har chancen for at komme tæt på livet af de unge og få en god snak med dem. Så kan vi flytte noget, siger Anders Foldager.

– Men hvis du regner med at rykke helt vildt, holder du ikke længe i det her arbejde. Hvis vi kan rykke fem procent ved de unge, så er vi nået langt.

De unge får kun besøg, hvis politiet tillader det, eller den unge har fået sin dom. Nogle må ringe hjem – 10 minutter hver aften. Andre må ikke engang ringe hjem til far og mor. Det bestemmer politiet fra sag til sag. Det er altid en af pædagogerne, der ringer op.

Opholdet på Egely varer typisk tre måneder. Og længere bør det i de fleste tilfælde ikke være, mener Egelys forstander, Jacob Arnstrup.

De unge på Egely er mellem 15 og 17 år gamle. Drengene er i overtal – og mange har en anden etnisk baggrund end dansk. De fleste har begået grov kriminalitet: røveri, vold, voldtægter eller drab.

Kort & Godt

Den sikrede døgninstitution Egely i Nørre Aaby drives af Fyns Amt. 1. januar 2007 overtages institutionen af Region Syddanmark.

Egely har 20 sikrede pladser fordelt på tre afsnit og et særligt sikret afsnit med fem pladser. De fire afsnit er fuldstændig isoleret fra hinanden.

Afdelingen i Nørre Aaby åbnede i december 2004. Desuden har Egely fire åbne afdelinger forskellige steder på Fyn. I alt har Egely 158 fastansatte fortrinsvis pædagoger, skolelærere og socialrådgivere. Hertil kommer små 100 vikarer.

Der er i alt 117 sikrede pladser for unge under 18 år fordelt på syv døgninstitutioner. Målgruppen er unge fra 15 til 17 år, men ifølge bekendtgørelsen om magtanvendelse kan børn fra 12 år anbringes på sikrede afsnit. De unge anbringes enten i varetægts-surrogat, til pædagogisk-psykologisk observation eller for at afsone en del af det toårige forløb ungdomssanktion.

De samme faste rammer, som er en støtte på kort sigt, bliver i det lange løb en belastning.

– Den personlige relation bliver mere bæredygtig, men de begrænsede aktiviteter og det afsavn, de unge lider, går den anden vej. Vi kan sætte en behandling i gang, hvor omsorg, mad og nærvær er helt centrale elementer. Vi kan lære de unge almindelig opførsel. Vi er et godt sted at være, men ikke for længe, mener Jacob Arnstrup.

Et andet sprog end vold

Anders og Ali går i hallen for at spille badminton. Anders låser døren op, og vi træder ud i gården – stadig i ly af ringmuren. Der er aldrig mere end to unge i gården ad gangen. Venner og familie kan godt finde på at kaste hash eller mobiltelefoner ind over muren. Derfor er det forbudt at gå væk fra stien.

Ali har aldrig spillet badminton før han kom til Egely, men han er blevet glad for det.

– Jeg har sagt til min sagsbehandler, at jeg gerne vil gå til det, når jeg kommer ud.

Han er imidlertid oppe mod en hård modstander.

– Du skal løbe, så du får pulsen op. Og prøv at ramme den så højt oppe som muligt, siger Anders.

– Jeg vil lære det der, siger Ali, da Anders i en let bevægelse vipper fjerbolden over nettet med ryggen til.

– Idræt er en af de fedeste ting hernede. Jo mere fysisk aktivitet, jo bedre. Efter en aften i

hallen slapper de unge bedre af. Og på ét punkt er vi alle upædagogiske. Vi taber aldrig med vilje, når vi spiller kamp. Hvis ikke vi selv gør alt hvad vi kan, viser vi jo ikke de unge, at de skal gøre alt hvad vi kan, siger Anders.

Tiden i hallen hører til det, Egelys forstander kalder de symptomfrie zoner.

– Det er der, vi skal dyrke de unge, ikke når de sidder helt oppe under loftet. Jo mere normalt, jo bedre, siger Jacob Arnstrup.

– Vi skal tale et andet sprog end de unges, som er vold. Vi skal snakke med dem om, hvad der er rigtigt og forkert. Og vi skal blive ved og ved, også når de siger "fuck dig". De er jo af indlysende grunde mere urimelige end andre: de er uønskede over alt, ingen skoler, fodboldklubber eller spejderforeninger vil have dem. Nogle vil mene, at de har fået chancer nok. Men man kan ikke give chancer nok, når vi taler om 15-16-17-årige.

Socialpædagogernes Landsforbund

Kom og mød os

Vi er 34.000 medlemmer af Socialpædagogernes Landsforbund. Vi har ansvar for udsatte børn og unge, udviklingshæmmede, psykisk syge, handicappede, hjemløse og misbrugere.

Vi ser frem til at udvikle tilbuddene til disse medborgere sammen med de 98 kommuner og 5 regioner, der i fremtiden får ansvaret for de områder, vi arbejder med.

I dette magasin præsenterer vi 9 socialpædagogiske tilbud - geografisk spredte og med tilbud til vidt forskellige borgere. Vi bringer også en opfordring fra SL's forbundsformand Kirsten Nissen til politikerne i kommuner og regioner:

– Kom og lær jeres nye medarbejdere at kende, mød brugerne og se, hvordan vi arbejder i de socialpædagogiske tilbud.

Vi glæder os til at høre fra dig. Du kan finde adresser og telefonnumre på SL's kredse landet over og på vores forbundssekretariat i København på www.sl.dk.